

Univerzita Palackého v Olomouci
Právnická fakulta

Bc. Klára Janoušková

Přímý účinek evropského práva

Diplomová práce

Olomouc 2011

„Prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma Přímý účinek evropského práva vypracovala samostatně a citovala jsem všechny použité zdroje.“

V Žatci dne 24. 3. 2011

.....

Děkuji vedoucímu mé diplomové práce Mgr. Ondreji Hamulákovi za jeho cenné rady a podněty při zpracovávání této práce.

Obsah

Seznam použitých zkratk	5
1 Úvod	6
2 Terminologie	8
3 Formulace principu přímého účinku v relaci na jednotlivé prameny práva EU	10
3.1 Primární právo	11
3.2 Sekundární právo	18
3.2.1 Nařízení	18
3.2.2 Směrnice	20
3.2.3 Rozhodnutí	32
3.3 Přímý účinek mezinárodních smluv	34
4 Význam principu přímého účinku	37
5 Závěr	39
6 Seznam použitých zdrojů	41
6.1 Literatura	41
6.2 Odborné články	43
6.3 Judikatura Soudního dvora	44
6.4 Primární prameny	45
7 Abstrakt	47
8 Abstract	48
Seznam klíčových slov	49
Keyword catalogue	50

Seznam použitých zkratk

SD	Soudní dvůr
ESD	Evropský soudní dvůr
EU	Evropská unie
ES	Evropské společenství
EHS	Evropské hospodářské společenství
SEHS	Smlouva o Evropském hospodářském společenství
SES	Smlouva o založení Evropského společenství
SEU	Smlouva o Evropské unii
SFEU	Smlouva o fungování Evropské unie
GATT	Všeobecná dohoda o clech a obchodu
WTO	Světová obchodní organizace

1 Úvod

Přímý účinek evropského práva je jedním z principů, jímž se vymezuje postavení evropského práva ve vnitrostátních právních řádech jednotlivých členských států. Definice principu přímého účinku není stanovena ve zřizovacích smlouvách, ale je vyvozena a formulována Soudním dvorem (dále též „SD“ či „Soud“) v příslušných rozhodnutích. Soudní dvůr vyvodil existenci přímého účinku z účelu Smlouvy, neboť byl názoru, že bez jejich existence by systém evropského práva nebylo možné vytvořit.¹ Použil tak zásadu užitečnosti evropského práva jako argument ke stanovení daného principu.² Teoretické jádro principu přímého účinku práva Evropské unie (dále též „EU“) v členských státech je obsaženo v rozhodnutí Soudního dvora ve věci 26/62 *Van Gend en Loos*³. Můžeme říci, že princip přímého účinku je důsledkem povahy evropského práva jako autonomního právního řádu, jež působí ve vztazích mezi Evropskou unií a členskými státy, ale také vně jednotlivých členských států.

Právo Evropské unie má zvláštní specifickou povahu, především pro jeho nezávislost na právních řádech vnitrostátních. Z tohoto důvodu právo Evropské unie vyžaduje, či dokonce můžeme říci diktuje, monistický přístup. Znamená to tedy, „že je nutné vyloučit jakékoli řešení zavádějící diskontinuitu mezi ním a právem vnitrostátním“.⁴ Specifický vztah mezi právem Evropské unie a právem vnitrostátním je tak vyjadřován pomocí principu přímého účinku.

Přímý účinek evropského práva jednak chrání práva jednotlivců, ale také zaručuje účinnost aplikace evropského práva ve vnitrostátních právních řádech.⁵ Jeho cílem je nepochybně také prosazení evropského práva, jeho jednoty a dosažení cílů smluv. Nutné podotknout, že princip tak posiluje právní pozici jednotlivců v Evropské unii a zajišťuje jednotnou aplikaci práva EU.

Vzhledem k významné a klíčové roli, kterou princip v systému práva EU sehrává, je toto téma v českých i zahraničních pracích odborné literatury podrobně zpracováno. Věnují

---

¹ WEATHERILL, Stephen. *Cases and Materials on EU Law*. Sixth edition Oxford: Oxford University Press, 2003, s. 99.

² TICHÝ, Luboš a kol. *Evropské právo*. 3. Vydání. Praha: C. H. Beck, 2006, s. 292-293.

³ Rozsudek ze dne 5. února 1963, *Van Gend en Loos*, 26/62, Sb. rozh. s. 0001.

⁴ SIMON, Denys. *Komunitární právní řád*. Praha: ASPI, a.s., 2005, s. 401.

⁵ SIMON, Denys. *Komunitární právní řád*. Praha: ASPI, a.s., 2005, s. 404.

se jednak samotnému principu, ale také dynamickému vývoji judikatury týkající se přímého účinku.

Cílem této práce je především objasnit některé problematické body, jako je např. užívání pojmů přímý účinek a přímá aplikovatelnost evropského práva *promiscue*, přímý účinek směrnic a jejich horizontální přímý účinek. Dále autorka vyzdvihne a rozebere nejdůležitější judikáty, jež s touto problematikou bezprostředně souvisí a které nám umožňují pochopení principu a jeho řádné používání a dodržování. Jako hypotézu si autorka stanovila následující: SD je koherentní ve stanovování podmínek pro přiznání přímého účinku.

Vlastní text diplomové práce je rozdělen do pěti kapitol. První kapitola s názvem „Úvod“ vymezuje téma diplomové práce, stanovuje cíl a hypotézu. Druhá kapitola se pak zabývá problematikou používání termínu přímý účinek a přímá aplikovatelnost *promiscue*. Autorka zde odůvodňuje nutné rozlišování mezi pojmy a sama se uchyluje k jejich rozlišování v této práci. Následující kapitola se věnuje formulaci principu. Z tohoto důvodu autorka rozčlenila kapitolu na podkapitoly v relaci na jednotlivé prameny práva Evropské unie. První podkapitola se tedy zaměřuje na primární právo EU a příslušnou judikaturu, která jednotlivým konkrétním článkům primárního práva přiznává přímý účinek. Druhá podkapitola se pak zaměřuje na sekundární právo. Věnuje se přímému účinku nařízení, směrnic a rozhodnutí. V další podkapitole se pak autorka zabývá problematikou přímého účinku mezinárodních smluv. Ve čtvrté kapitole s názvem „Význam principu přímého účinku“ se autorka zaměřuje na nejdůležitější poznatky zjištěné v průběhu tvorby diplomové práce. Poslední kapitola pak již shrnuje veškeré poznatky, autorka se zde vymezuje k problematice, zmiňuje možné směry a možnosti dalšího vývoje a analyzuje hypotézu.

Všechny rozsudky SD byly vyhledány v internetové databázi CURIA, EURLEX v průběhu měsíce července a srpna 2011.

2 Terminologie

Na začátku této práce je nezbytné poukázat na lingvistický problém, který vzniká v souvislosti s pojmem „přímý účinek“. V knihách odborné literatury se setkáváme se dvěma pojmy, a to „přímý účinek“ a „bezprostřední účinek“ evropského práva. Např. R. Král⁶ i P. Svoboda⁷ ve svých starších publikacích využívají termínu „bezprostřední účinek“. V novějších publikacích se však u obou autorů setkáváme s termínem „přímý účinek“⁸.

Pro tuto diplomovou práci autorka nadále upřednostnila z hlediska jazykového výkladu za vhodnější termín „přímý účinek“ evropského práva, s nímž bude v této diplomové práci nadále pracovat.

Další problém, se kterým se setkáváme v některých dílech odborné literatury v souvislosti s přímým účinkem evropského práva je existence důsledného rozlišování mezi termíny „přímý účinek“ (ang. „direct effect“) a „přímá aplikovatelnost (použitelnost)“ (ang. „direct applicability“) evropského práva.⁹ Zatím co „přímá aplikovatelnost je specifická vlastnost evropského práva, která znamená, že k aplikaci norem práva ES ze strany členských států není nutná ani přípustná jakákoli jejich recepce vnitrostátním zákonodárstvím, tj. k aplikaci dochází bez prostřednictví národního recepčního aktu“¹⁰, „přímý účinek je tedy vlastnost norem práva Společenství, která spočívá v přiznání práv a ukládání povinností, a to přímo a samostatně, bez prostřednictví jiné právní normy, přičemž jednotlivci se těchto norem může následně dovolávat bezprostředně před národními soudy členských států Společenství.“¹¹ Soudní důr však oba termíny často používá promiscue.

Lze dovodit, že pouze přímo aplikovatelná pravidla evropského práva mají přímý účinek.¹² To znamená, že přímá aplikovatelnost je předpokladem pro přímý účinek právní normy.¹³ Čl. 288 SFEU ustanovuje, že „nařízení má obecnou působnost. Je závazné v celém

---

⁶ KRÁL, Richard. Ke kategorizaci směrnic. *EMP*, 2001, č. 3, s. 20; KRÁL, Richard. K následkům nepřijetí prováděcích opatření k nařízení ES. *EMP*, 2002, č. 1-2, s. 58.

⁷ SVOBODA, Pavel. Horizontální bezprostřední účinek směrnice ES. *Právník*, 1995, č. 7, s. 688.

⁸ KRÁL, Richard. Přímý účinek směrnic ES a jeho současné meze. *Jurisprudence*, 2007, č. 6, s. 3; SVOBODA, Pavel. *Úvod do evropského práva*. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2010, s. 114.

⁹ TICHÝ, Luboš a kol. *Evropské právo*. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2006, s. 295.

¹⁰ ŠÍŠKOVÁ, Naděžda, STEHLÍK, Václav. *Evropské právo 1.: Ústavní základy Evropské unie*. Praha: Linde, 2007, s. 119-120.

¹¹ ŠÍŠKOVÁ, Naděžda, STEHLÍK, Václav. *Evropské právo 1.: Ústavní základy Evropské unie*. Praha: Linde, 2007, s. 121.

¹² KRÁL, Richard. *Zásady aplikace komunitárního práva národními soudy*. Praha: C. H. Beck, 2003, s. 14.

¹³ WINTER, Ian A. Direct Applicability and Direct Effect. Two distinct and Different Concepts in Community Law. *Common Market Law Review*, 1972, vol. 9, s. 425-438. Citováno dle ŠÍŠKOVÁ, Naděžda, STEHLÍK, Václav. *Evropské právo 1.: Ústavní základy Evropské unie*. Praha: Linde, 2007, s. 121.

rozsahu a přímo použitelné ve všech členských státech.“ Ostatním právním aktům vyjmenovaných v daném článku přímá aplikovatelnost přiznána není. Definiuje pouze nařízení jako přímo aplikovatelná. Rozhodnutím a směrnícím byl princip přímého účinku přiznán až v judikatuře Soudního dvora.

Vzhledem k odlišnému významu obou pojmů bude autorka nadále v této práci zmíněné pojmy rozlišovat.

3 Formulace principu přímého účinku v relaci na jednotlivé prameny práva EU

Přímý účinek evropského práva je jedním z principů, jímž se vymezuje postavení evropského práva ve vnitrostátních právních řádech jednotlivých členských států. Přímý účinek, jak již bylo zmíněno výše, spočívá ve schopnosti normy práva EU ovlivňovat postavení subjektů práva členských států přímo, tedy bez nutnosti recepce. Jinak řečeno, orgány členských států jsou povinné normy aplikovat bez jejich recepce do národního práva přijetím právních aktů vnitrostátních. Přímý účinek normy práva Evropské unie tak může přímo založit práva a povinnosti subjektům práva členských států.¹⁴

Přímý účinek evropského práva však není zakotven v primárním právu. Princip byl vytvořen a ponechán v dikci Soudního dvora. Poprvé Soudní dvůr představil princip přímého účinku v rozhodnutí 26/62 *Van Gend en Loos*¹⁵, kde Soud označil „Společenství za nový právní řád mezinárodního práva, v jehož prospěch členské státy omezily svá suverénní práva, i když jen v omezených oblastech, jehož subjekty jsou nejen členské státy, ale i jejich státní příslušníci. Právo Společenství, nezávislé na zákonodárství členských států, tudíž nejen ukládá jednotlivcům povinnosti, ale je rovněž určeno k vytváření práv, která se jako taková stávají součástí jejich jmění.“¹⁶ V důsledku toho, že primární právo výslovně neupravuje problematiku přímého účinku, chybí zde regulace práv jednotlivců a případných konfliktů při nedodržení povinností státu plynoucí z unijního *acquis*. Soudní dvůr tak vypracoval doktrínu přímého účinku evropského práva, která reaguje na jeho specifický charakter.¹⁷

„Přímý účinek znamená, že komunitární pravidla musí vykazovat plné účinky jednotným způsobem ve všech členských státech od nabytí účinnosti po celou dobu jejich platnosti.“¹⁸ Evropské právo by mělo být vykládáno a aplikováno jednotně. Pokud by tomu tak nebylo, pozbylo by smyslu. Aby byl jednotný výklad a aplikace evropského práva zajištěna, přímo účinná norma evropského práva neponechává členským státům na výběr, zda k evropskému právu budou přistupovat monisticky, či dualisticky¹⁹, ale diktuje členským

¹⁴ TICHÝ, Luboš a kol. *Evropské právo*. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2006, s. 293.

¹⁵ Rozsudek ze dne 5. února 1963, *Van Gend en Loos*, 26/62, Sb. rozh. s. 0001.

¹⁶ Rozsudek ze dne 5. února 1963, *Van Gend en Loos*, 26/62, Sb. rozh. s. 0001.

¹⁷ ŠIŠKOVÁ, Naděžda, STEHLÍK, Václav. *Evropské právo 1.: Ústavní základy Evropské unie*. Praha: Linde, 2007, s. 117.

¹⁸ Rozsudek ze dne 9. března 1978, *Simmethal*, 106/77, Sb. rozh. s. 00629, bod 14.

¹⁹ Dualistický přístup představuje dvě oddělené právní sféry, kdy mezinárodní právo může působit účinky v rámci národního právního systému pouze poté, co do něj bylo transformováno, recipováno. Aplikovatelnost

státům evropský monismus. Tím se evropské právo výrazně odlišuje od práva mezinárodního, kde závisí na tom, jaký postoj k mezinárodnímu právu stát zaujme, ať už tedy monistický či dualistický.²⁰

V mezinárodním právu se setkáváme s tzv. self-executing účinkem, který připouští možnost založit výslovně práva jednotlivců mezinárodní smlouvou. Jaký je tedy rozdíl v účinku, s nímž se setkáváme u práva mezinárodního na rozdíl od přímého účinku, s nímž se setkáváme u práva evropského? P. Svoboda uvádí tři odlišnosti přímého účinku evropského práva a možnosti, které nabízí právo mezinárodní:

- „1. Přímý účinek není založen na primárním právu (mezinárodní smlouvě), ale „jen“ na judikatuře ESD,
2. právo jednotlivce může vyplývat i z normy, jež je formálně adresována členskému státu, ale dotýká se právního postavení jednotlivce,
3. v právu EU nejde o výjimku, ale o pravidlo.“²¹

Můžeme tedy shrnout, že přímý účinek evropského práva je „jedním z projevů supranacionální povahy“²², což plyne z přenesení suverénních národních práv na nadnárodní, supranacionální entitu. Evropská unie tak disponuje svěřenými pravomocemi, které na ní přenesly členské státy.

3.1 Primární právo

Žádná ze zřizovacích smluv neobsahuje definici principu přímého účinku. Přímý účinek byl v primárním právu zmíněn pouze jednou, a to ve zrušeném článku 34 SEU,

---

mezinárodní smlouvy závisí na této transformaci, neboť práva a povinnosti subjektů národního práva existují pouze podle národního práva, zahrnujícího i transformovanou mezinárodní smlouvu. Naopak monistický přístup nám říká, že různé právní systémy jsou součástmi všeobjímajícího jediného právního systému, v němž národní úřady jsou přednostně vázány mezinárodním právem bez ohledu na to, zda mezinárodněprávní normy byly do národního práva transformovány či nikoli. Jednotlivec tak odvozuje svá práva a povinnosti přímo z mezinárodního práva. Proto také v řízení před národním soudem se může dovolat přímo mezinárodního práva, které musí být národními soudy aplikováno a jemuž musí být dána přednost před národním předpisem, který je s ním v rozporu. U přímo použitelných mezinárodních smluv mluvíme o tzv. „self-executing“ (samo-použitelné) povaze. TICHÝ, Luboš a kol. *Evropské právo*. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2006, s. 293 – 294.

²⁰ TICHÝ, Luboš a kol. *Evropské právo*. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2006, s. 293.

²¹ SVOBODA, Pavel. *Úvod do evropského práva*. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2010, s. 121.

²² ŠIŠKOVÁ, Naděžda, STEHLÍK, Václav. *Evropské právo 1.: Ústavní základy Evropské unie*. Praha: Linde, 2007, s. 120.

který vylučoval přímý účinek rámcových rozhodnutí.²³ Přímý účinek norem primárního práva lze ovšem dovodit z judikatury Soudního dvora.

Přímý účinek má např. čl. 30 SFEU (bývalý čl. 12 SEHS) týkající se odstranění dovozních a vývozních cel a dávek s rovnocenným účinkem jako cla mezi členskými státy. Tomuto článku byl přímý účinek přiznán v judikátu *26/62 Van Gend en Loos*²⁴. Stranami sporu byly nizozemská obchodní společnost a nizozemská daňová správa. Společnosti Van Gend & Loos byl vyměřen vyšší dovozní celní poplatek dle nového holandského celního sazebníku, platného od 1. 3. 1960. Navýšení bylo způsobeno novým překlasifikováním dovážených chemikálií a zařazením dané látky do jiné kategorie. Společnost podala proti rozhodnutí námitku k příslušným úřadům s odvoláním na článek 12 SEHS (nyní čl. 30 SFEU), jenž zakazuje členským státům vzájemně zavádět jakákoli nová cla či zvyšovat cla stávající.

Amsterdamský speciální správní soud, který měl ve věci rozhodnout v poslední instanci položil SD dvě předběžné otázky. První se týkala článku 12 SEHS (nyní čl. 30 SFEU): Má článek 12 SEHS v národním právu přímý účinek v tom smyslu, že příslušníci členských států se mohou na základě tohoto článku dovolávat práv, která národní soudy musí chránit? Tedy zda se jednotlivec může přímo dovolávat individuálního práva vyplývajícího ze znění Smlouvy a zda jsou příslušné národní soudy povinné toto právo aplikovat? Druhá otázka se pak týkala stanovení výše cla: V případě kladné odpovědi na první otázku: Bylo stanovení osmiprocentního cla porušením tohoto článku zakazujícího zvyšování celních sazeb?²⁵

Nizozemská a belgická vláda argumentovala zpochybněním příslušnosti SD s tím, že žádost o rozhodnutí se netýká výkladu, ale aplikace Smlouvy a že SD nemá pravomoc rozhodovat, zda Smlouva o EHS má přednost před nizozemským zákonodárstvím. Dle nizozemské a belgické vlády tato problematika spadá do výlučné pravomoci národních soudů. Soud byl však požádán o podání výkladu dosahu čl. 12 SEHS (nyní čl. 30 SFEU) v kontextu práva Společenství a z hlediska důsledků tohoto článku na jednotlivé osoby, a proto je argument nizozemské a belgické vlády právně neopodstatněný. SD tedy má pravomoc podat odpověď na výše uvedené otázky.²⁶

---

²³ Od účinnosti Amsterdamské smlouvy je tak existence principu přímého účinku nepřímo uznána v primárním právu. Viz WEATHERILL, Stephen. *Cases and Materials on EU Law*. Sixth edition Oxford: Oxford University Press, 2003, s. 99.

²⁴ Rozsudek ze dne 5. února 1963, *Van Gend en Loos*, 26/62, Sb. rozh. s. 0001.

²⁵ Rozsudek ze dne 5. února 1963, *Van Gend en Loos*, 26/62, Sb. rozh. s. 0001.

²⁶ PÍTROVÁ, Lenka, POMAHÁČ, Richard. *Průvodce judikaturou Evropského soudního dvora*. 1. díl, Praha: Linde, 2000, s. 44.

SD na první otázku odpověděl tak, že „Smlouva o EHS je více než pouhou dohodou zakládající vzájemné povinnosti dotčených států“²⁷. Smlouva zavazuje nejen vlády členských států, ale také členské státy jakož i jejich státní příslušníky, tedy jednotlivce. SD přiznal přímý účinek i těm ustanovením, která nesměřují výhradně k jednotlivcům, ale k členským státům. Příslušníci členských států mají vůči Společenství určité povinnosti, ale i práva, s čímž souvisí možnost jednotlivců dovolat se svých práv před vnitrostátním soudem.

Ke druhé otázce se Soudní dvůr vyjádřil následovně:

Nizozemská vláda převedla formaldehyd do jiné tarifní třídy, což mělo za následek zvýšení cla. Nizozemský soud se SD tázal, zda nejde o rozpor se zákazem stanoveným v článku 12 SEHS (nyní čl. 30 SFEU). SD judikoval, že je nutné při stanovování výše cel vycházet z hodnot, které pro daný stát platily v okamžiku vstupu do Společenství, přičemž protiprávní zvýšení cla může spočívat jak v nové úpravě sazebníku, tak ve faktickém zvýšení celní sazby. Konkrétní posouzení opodstatněnosti výše stanoveného cla pak SD přenechal vnitrostátnímu soudu.²⁸

Soudní dvůr v rozsudku použil spojení „nový právní řád mezinárodního práva“. Měl však na mysli, jak upřesnil v rozhodnutí *6/64 Costa v. ENEL*²⁹, právní systém, který se vyhýbá klasické dichotomii mezi mezinárodním a národním právem. Za subjekty nového právního řádu Soud označil nejen členské státy, ale rovněž také jejich občany. „Právo Společenství, nezávislé na zákonodárství členských států, tudíž nejen ukládá jednotlivcům povinnosti, ale je rovněž určeno k vytváření práv, která se jako taková stávají součástí jejich jmění. Tato práva vznikají nejenom tehdy, když to Smlouva výslovně stanoví, ale také v důsledku povinností, které Smlouva jasně stanoveným způsobem ukládá jak jednotlivcům, tak členským státům a orgánům Společenství.“³⁰ Jednotlivce (fyzické i právnické osoby) považuje Soudní dvůr za subjekty evropského práva, přestože jim norma není přímo adresována. Své tvrzení Soudní dvůr založil na skutečnosti, že není podstatné, vůči komu je povinnost stanovena, ale kdo je nesplněním této povinnosti dotčen. Povinnost stanovena v čl. 12 SEHS (nyní čl. 30 SFEU) je jasně formulována vůči členským státům, důsledky jejího neplnění však dopadly na jednotlivce.³¹ J. Weiler hovoří v této souvislosti o právu státu, kdy přímo účinné právní normy EU jsou ve stejné pozici, jako kdyby je schválily parlamenty

²⁷ Rozsudek ze dne 5. února 1963, *Van Gend en Loos*, 26/62, Sb. rozh. s. 0001.

²⁸ Rozsudek ze dne 5. února 1963, *Van Gend en Loos*, 26/62, Sb. rozh. s. 0001.

²⁹ Rozsudek ze dne 15. července 1964, *Costa v ENEL*, 6/64, Sb. rozh. s. 01141.

³⁰ Rozsudek ze dne 5. února 1963, *Van Gend en Loos*, 26/62, Sb. rozh. s. 0001.

³¹ TÝČ, Vladimír. Zásady pro aplikaci práva ES v členských státech. *EMP*, 1999, č. 1-2, s. 47.

jednotlivých členských států. Skutečnost, že normy EU jsou součástí práva členských států znamená, že se jich jednotlivci mohou dovolat před národními soudy.³²

Ustanovení čl. 12 SEHS (nyní čl. 30 SFEU) se zdálo být na první pohled bez přímého účinku, neboť stanoví povinnosti členským státům a nepřiznává jednotlivcům žádná korespondující práva, která by jim umožňovala po vytvoření Společenství dovážet zboží bez uvalení cla. Z tohoto důvodu bylo možné pohlížet na dané ustanovení jako na ustanovení bez přímého účinku. Soudní dvůr však došel k závěru, že tyto důvody přímému účinku nezabraňují.³³ Ustanovení článku 12 SEHS (nyní čl. 30 SFEU) obsahuje jasný a bezpodmínečný zákaz ve formě negativní, nikoli pozitivní, povinnosti. Tato povinnost navíc není podmíněna výhradou ze strany členských států, která by její splnění vázala na přijetí vnitrostátní právní úpravy. Sama povaha tohoto zákazu je taková, že tento zákaz se přímo ideálně hodí k vyvolání přímých účinků v právním vztahu mezi členskými státy a jejich občany.³⁴ V dalších svých rozsudcích pak SD opustil svou premisu ohledně toho, že pouze negativní závazky (obsahující zákazy) mohou být přímo účinné.³⁵ Povinnost tak nemusí nutně plynout jen z negativního závazku státu zdržet se určitého jednání, ale také z pozitivního závazku státu učinit jednání, a to za předpokladu, že lhůta stanovená pro splnění tohoto pozitivního závazku uplynula³⁶.

Článek 12 SEHS (nyní čl. 30 SFEU) je určen zejména členským státům, SD však dovodil jeho závaznost a přímý účinek i na jednotlivce. To znamená, že článek 12 SEHS (nyní čl. 30 SFEU) nevyžaduje žádné následné provedení a je přímo závazný a účinný ve vnitrostátním právním řádu.

V rozhodnutí 26/62 *Van Gend en Loos*³⁷ Soudní dvůr dále stanovil tzv. Van Gend en Loos formulí, tedy podmínky pro vznik přímého účinku ustanovení zřizovacích smluv, jimiž jsou:

- jasnost, jednoznačnost normy³⁸,

³² WEILER, Joseph H. H. A Quiet Revolution. The European Court of Justice and Its Interlocutors. *Comparative Political Studies*, 1994, Vol. 26, No. 4, s. 513.

³³ HARTLEY, Trevor C. *The foundations of European Community law*. Fifth edition. Oxford: Oxford University Press, 2003, s. 197-198.

³⁴ HARTLEY, Trevor C. *The foundations of European Community law*. Fifth edition. Oxford: Oxford University Press, 2003, s. 197-198.

³⁵ DASHWOOD, Alan. The Principle of Direct Effect in European Community Law. *Journal of Common Market Studies*, 1977, Vol. 16, No. 3, s. 231.

³⁶ Rozsudek ze dne 16. června 1966, *Lütticke*, 57/65, Sb. rozh. s. 00293.

³⁷ Rozsudek ze dne 5. února 1963, *Van Gend en Loos*, 26/62, Sb. rozh. s. 0001.

³⁸ Jasností je míněna skutečnost, že příslušné ustanovení ukládá členským státům závazky, jejichž rozsah je přesně stanoven. KSHATRIYA, S. Zavádění směrnic ES v nedávné judikatuře Evropského soudního dvora. *EMP*, 1992, č. 1, s. 19.

- přesnost, úplnost, bezpodmínečnost³⁹,
- norma neponechává žádnou volnost, ani prostor k uvážení aplikujícího orgánu,
- absence vázanosti normy na výhradu ze strany členských států a nezávislost normy na prováděcím opatření⁴⁰.

SD v tomto rozsudku poprvé formuloval stěžejní princip přímého účinku evropského práva. Právní řád Společenství definoval jako svébytný právní řád nezávislý na právním řádu mezinárodním i na právních řádech jednotlivých členských států a v neposlední řadě ustanovil Van Gend en Loos formulí, která stanovuje podmínky pro přiznání přímého účinku ustanovením evropského práva.

Přímý účinek má také čl. 34 SFEU (bývalý čl. 30 SEHS), který stanoví odstranění kvantitativních dovozních omezení a opatření s rovnocenným účinkem jako kvantitativní omezení mezi členskými státy. Tomuto článku byl přímý účinek přiznán v rozsudku *83/78 Pigs Marketing Board*⁴¹. V rozsudku *2/74 Reyners*⁴² byl přímý účinek přiznán také čl. 49 SFEU (bývalý čl. 52 SEHS) stanovující svobodu usazování.⁴³ Soudní dvůr v rozsudku *33/74 Van Binsbergen*⁴⁴ připustil přímý účinek také čl. 56 SFEU (bývalý čl. 59 SEHS) a čl. 57 SFEU (bývalý čl. 60 odst. 3 SEHS), které zaručují volný pohyb služeb.⁴⁵ Mezi další velice důležitá ustanovení Smluv, kterým byl Soudním dvorem v rozsudku *13/61 Bosch*⁴⁶ přiznán přímý účinek patří i čl. 101 SFEU (bývalý čl. 85 SEHS), který zakazuje podnikům uzavírat kartelové dohody a zneužití dominantního postavení. Podnikům (tj. jednotlivcům) je tedy přímo adresován a stanoví přesná práva a povinnosti těchto adresátů.⁴⁷

Přesto ale existují sporná ustanovení Smlouvy, kde nelze jednoznačně určit, zda se jedná o ustanovení přímo účinné či nikoli. Příkladem je čl. 157 SFEU (bývalý čl. 119 SEHS): „každý členský stát zajistí uplatnění zásady stejné odměny mužů a žen za stejnou

---

Lze ho tedy aplikovat bez dalšího anebo s použitím obvyklých výkladových pravidel. HARTLEY, Trevor C. *The foundations of European Community law*. Fifth edition. Oxford: Oxford University Press, 2003, s. 198-199.

³⁹ Tzn. nevázané na jinou úpravu či na zvláštní postup nebo zásah dalších orgánů a osob. Není omezené žádnou podmínkou, nevyžaduje zásah orgánu EU, ani nemají orgány členského státu možnost uvážení či rozhodnutí. HARTLEY, Trevor C. *The foundations of European Community law*. Fifth edition. Oxford: Oxford University Press, 2003, s. 199-201.

⁴⁰ SD však omezil tento požadavek pravidlem, podle kterého se ustanovení evropského práva obsahující lhůtu pro implementaci, stane přímo účinným až tehdy, není-li v dané lhůtě implementováno. HARTLEY, Trevor C. *The foundations of European Community law*. Fifth edition. Oxford: Oxford University Press, 2003, s. 201-202.

⁴¹ Rozsudek ze dne 29. listopadu 1978, *Pigs Marketing Board*, 83/78, Sb. rozh. s. 02347.

⁴² Rozsudek ze dne 21. června 1974, *Reyners*, 2/74, Sb. rozh. s. 00631.

⁴³ VĚRNÝ, Arsen, DAUSES, Manfred A. *Evropské právo se zaměřením na rozhodovací praxi Evropského soudního dvora*. Praha: Ústav mezinárodních vztahů, 1998, s. 86-87.

⁴⁴ Rozsudek ze dne 3. prosince 1974, *Van Binsbergen*, 33/74, Sb. rozh. s. 01299.

⁴⁵ ŠIŠKOVÁ, Naděžda, STEHLÍK, Václav. *Evropské právo 1.: Ústavní základy Evropské unie*. Praha: Linde, 2007, s. 123.

⁴⁶ Rozsudek ze dne 6. dubna 1962, *Bosch*, 13/61, Sb. rozh. s. 00045.

⁴⁷ TÝČ, Vladimír. *Základy práva Evropské unie pro ekonomy*. 5. vydání. Praha: Linde Praha, a.s., 2006, s. 93.

práci nebo rovnocennou práci“. Otázkou je, komu tedy příslušné ustanovení zakládá práva a povinnosti? Z logiky věci však vyplývá, že zmíněné ustanovení zakládá pouze povinnost členskými státy přijmout určitou úpravu. Soudní dvůr v rozhodnutí 43/75 *Defrenne*⁴⁸ stanovil, že diskriminovaný pracovník se tohoto ustanovení může dovolávat před národním soudem.⁴⁹ Jednou se stran sporu byla paní Gabrielle Defrenne, která musela opustit své zaměstnání stevardky poté, co dosáhla věku 40 let. V zaměstnání byla také během let 1963-1966 finančně ohodnocena hůře než palubní stevardi, kteří vykonávali totožnou práci.

Hlavní otázkou pro Soudní dvůr byl tedy výklad článku 119 SEHS (nyní čl. 157 SFEU), který má v sobě uvedeny základy rovnocenného vyplácení mezd pro muže a ženy za stejnou pracovní činnost. Tímto je stanovení věkového limitu pro ženy, ale ne pro muže, jasným případem diskriminace, jenž je podle článku 119 SEHS (nyní čl. 157 SFEU) výslovně zakázán.

Otázky, které byly položeny SD zněly následovně:

Zavádí článek 119 SEHS (nyní čl. 157 SFEU) přímo do vnitrostátních právních řádů jednotlivých členských států zásadu stejné odměny mužů a žen za stejnou nebo rovnocennou práci?⁵⁰ Na první otázku SD odpověděl tak, „že zásady stejné odměny obsažené v článku 119 se lze dovolávat před vnitrostátními soudy a že tyto soudy mají povinnost poskytovat ochranu právům, která toto ustanovení přiznává procesním subjektům, zejména v případě forem diskriminace, které vznikají přímo z ustanovení právních předpisů nebo kolektivních smluv, stejně jako v případech, kdy pracovníci a pracovnice nedostávají stejnou odměnu za stejnou práci, která je vykonávána ve stejném podniku nebo útvaru, ať veřejném, či soukromém“⁵¹ Soudní dvůr dále upozornil, že se nelze dovolávat přímého účinku článku 119 SEHS (nyní čl. 157 SFEU) na podporu nároků, které se týkají odměňování v době před datem vydání tohoto rozsudku, s výjimkou těch pracovníků, kteří již podali žalobu u soudu nebo vznesli rovnocennou stížnost.⁵²

Druhá otázka se týkala toho, zda se článek 119 SEHS (nyní čl. 157 SFEU) stal aplikovatelným ve vnitrostátním právním řádu členských států v závislosti na aktech přijatých orgány Společenství (pokud je odpověď kladná, od kterého data je třeba tomuto článku přiznat přímý účinek?), nebo je v této věci dána výlučná pravomoc vnitrostátního

⁴⁸ Rozsudek ze dne 8. dubna 1976, *Defrenne*, 43/75, Sb. rozh. s. 00455.

⁴⁹ TÝČ, Vladimír. *Základy práva Evropské unie pro ekonomy*. 5. vydání. Praha: Linde Praha, a.s., 2006, s. 93-94.

⁵⁰ PÍTROVÁ, Lenka, POMAHAČ, Richard. *Průvodce judikaturou Evropského soudního dvora*. 2. díl, Praha: Linde, 2001, s. 212.

⁵¹ Rozsudek ze dne 8. dubna 1976, *Defrenne*, 43/75, Sb. rozh. s. 00455, bod 40.

⁵² Rozsudek ze dne 8. dubna 1976, *Defrenne*, 43/75, Sb. rozh. s. 00455, bod 75.

zákonodárce?⁵³ Použití článku 119 SEHS (nyní čl. 157 SFEU) mělo být podle rozhodnutí SD původními členskými státy plně zajištěno od 1. ledna 1962, tedy od začátku druhé etapy přechodného období, a novými členskými státy od 1. ledna 1973, data, kdy vstoupila v platnost smlouva o přistoupení. První z těchto lhůt nebyla usnesením členských států ze dne 30. prosince 1961 změněna.⁵⁴ Směrnicí Rady č. 75/117, o sblížení právních předpisů členských států týkajících se uplatňování zásady stejné odměny za práci pro muže a ženy, není dotčen přímý účinek článku 119 SEHS (nyní čl. 157 SFEU). Lhůta stanovená touto směrnicí neovlivňuje časové lhůty stanovené článkem 119 SEHS (nyní čl. 157 SFEU) a smlouvou o přistoupení. Ani tam, kde článek 119 SEHS (nyní čl. 157 SFEU) nemá přímý účinek, nelze postupovat pouze dle vnitrostátní legislativy, protože v rozsahu působnosti tohoto článku lze prosazení zásady stejné odměny dosáhnout jak na základě ustanovení práva Společenství, tak vnitrostátních právních předpisů.⁵⁵

V tomto rozsudku SD kvalifikoval článek 119 SEHS (nyní čl. 157 SFEU) jako ustanovení s úplným, tedy horizontálním i vertikálním přímým účinkem. Aby se však s rozhodnutím Soudu nespustila „lavina“ žalob motivovaných údajnou diskriminací na základě pohlaví, spojil aplikaci článku 119 SEHS (nyní čl. 157 SFEU) jen s případy přímé a otevřené diskriminace, týkající se odměny za práci. V případech nepřímé, skryté diskriminace a diskriminace v jiných složkách pracovních podmínek SD konstatoval neexistenci dalších speciálních ustanovení v rozhodném období.⁵⁶ Určujícím rozdílem při rozhodování o přímé účinnosti ustanovení článku 119 SEHS (nyní čl. 157 SFEU) se tak stalo rozlišování mezi „přímou a otevřenou diskriminací“, které přímý účinek přiznán byl, a „nepřímou a skrytou diskriminací“, které přímý účinek přiznán nebyl, neboť k jejímu postihu je třeba dalších prováděcích aktů členských států.

Soudní dvůr tímto přiznal ustanovením primárního práva horizontální přímý účinek, tzn., že jednotlivec se může dovolávat oprávnění, jež mu přiznává ustanovení primárního práva, vůči jiným jednotlivcům, kteří jsou nositeli povinnosti.

Nutné připomenout, že princip přímého účinku je vázaná vlastnost, což znamená, že pro jeho přiznání musejí být splněny určité podmínky. Z toho vyplývá, že ne všechna ustanovení primárního práva nabývají principu přímého účinku. Příkladem je čl. 4 SEU (bývalý čl. 10 SES), který říká: „Členské státy učiní veškerá vhodná obecná nebo zvláštní

---

⁵³ PÍTROVÁ, Lenka, POMAHÁČ, Richard. *Průvodce judikaturou Evropského soudního dvora*. 2. díl, Praha: Linde, 2001, s. 212.

⁵⁴ Rozsudek ze dne 8. dubna 1976, *Defrenne*, 43/75, Sb. rozh. s. 00455, bod 65, 66.

⁵⁵ Rozsudek ze dne 8. dubna 1976, *Defrenne*, 43/75, Sb. rozh. s. 00455, bod 67, 68.

⁵⁶ PÍTROVÁ, Lenka, POMAHÁČ, Richard. *Průvodce judikaturou Evropského soudního dvora*. 2. díl, Praha: Linde, 2001, s. 215.

opatření k plnění závazků, které vyplývají ze Smluv nebo z aktů orgánů unie. Členské státy mu usnadňují Unii plnění jejích úkolů a zdrží se všech opatření, jež by mohla ohrozit dosažení cílů Unie.“ naopak přímý účinek nemá, neboť neupravuje přímo práva a povinnosti jednotlivců.⁵⁷ Přímý účinek tak nemají ta ustanovení, která nejsou ani nepřímo určená jednotlivcům a nestanoví jim tak žádná práva a povinnosti.⁵⁸

Soudní dvůr přiznal ustanovením primárního práva úplný přímý účinek. To znamená, že ustanovení primárního práva mohou nabývat jak vertikálního přímého účinku vzestupného i sestupného, tak horizontálního přímého účinku. Zde by autorka zmínila rozdíl mezi zmíněnými třemi kategoriemi přímého účinku. Vertikální přímý účinek vzestupný je klasickou situací, kdy jednotlivci, jakožto nositelé subjektivních oprávnění, se mohou těchto oprávnění domáhat vůči státu, jež je nositelem povinnosti. Naopak vertikální přímý účinek sestupný umožňuje státu vymáhat povinnost po jednotlivci. Přímý účinek horizontální pak umožňuje jednotlivci dovolávat se oprávnění, jež mu přiznává ustanovení primárního práva, vůči jiným jednotlivcům, kteří jsou nositeli povinnosti. Tato ustanovení primárního práva samozřejmě musí splňovat Van Gend en Loos formulí.

3.2 Sekundární právo

3.2.1 Nařízení

Nařízení je jediný akt evropského práva, kterému je přímá aplikovatelnost přiznána přímo ve Smlouvě. Článek 288 SFEU ustanovuje, že „pro výkon pravomocí Unie přijímají orgány nařízení, směrnice, rozhodnutí, doporučení a stanoviska. Nařízení má obecnou působnost. Je závazné v celém rozsahu a přímo použitelné ve všech členských státech...“⁵⁹ Přímý účinek nařízení pak Soudní dvůr dovedl ve svém rozsudku *9/70 Grad*⁶⁰. SD tak poprvé přiznal možnost přímého účinku nařízení; deklaroval, že na základě své povahy

⁵⁷ TÝČ, Vladimír. Zásady pro aplikaci práva ES v členských státech. *EMP*, 1999, č. 1-2, s. 47-48.

⁵⁸ TÝČ, Vladimír. *Základy práva Evropské unie pro ekonomy*. 5. vydání. Praha: Linde Praha, a.s., 2006, s. 93.

⁵⁹ Zde se setkáváme s pojmem „přímá aplikovatelnost“. Zřejmě byl tento pojem použit jako synonymum k termínu „přímý účinek“.

⁶⁰ Rozsudek ze dne 6. října 1970, *Grad*, 9/70, Sb. rozh. s. 00825.

mohou vyvolávat přímé účinky.⁶¹ Z toho vyplývá, že nařízení nemusí, ba dokonce nesmí, doprovázet žádná prováděcí či implementační opatření za účelem transpozice nařízení (až na výjimky, kdy nařízení přímo vyžaduje přijmout opatření na národní úrovni). Jakákoli recepce je tedy nadbytečná a dokonce zakázaná, což potvrzuje rozsudek Soudního dvora ve věci *39/72 Komise v. Itálie*⁶².

Samozřejmě ani nařízení nemusí být vždy přímo účinná, a to v případě, kdy nespĺňuje podmínky k tomu nezbytné. Obecné (nebo také společné) podmínky byly stanoveny v rozhodnutí *26/62 Van Gend en Loos*⁶³. Pro některé akty je však nezbytné splnění dalších specifických podmínek, o kterých se autorka rozeptíse u příslušných právních aktů. Příkladem ustanovení nařízení, jež není přímo účinné, je čl. 21 odst. 1 nařízení č. 1463/70 týkající se instalace tachografů do komerčních vozidel pro hromadnou přepravu osob. Toto ustanovení nemůže být přímo účinné v členském státě z toho důvodu, že jemu samému ukládá povinnost k přijetí určitého prováděcího opatření. Znamená to tedy, že přímý účinek vznikne teprve tehdy, kdy stát přijme vnitrostátní prováděcí opatření. Přimo účinné ovšem nebude nařízení⁶⁴, ale státem přijaté opatření. Opatření je však přípustné pouze tehdy, kdy to nařízení výslovně vyžaduje, nebo v případě, kdy nařízení přijetí opatření výslovně nevyžaduje, ale zároveň jej nevylučuje.

Otázkou v tomto případě je, kdy nařízení nabývá účinnosti v členském státě? Dle V. Týče odpověď na otázku plyne z pravidla o zákazu vnitrostátních opatření. Nařízení je přímo aplikovatelné v okamžiku, kdy nabude platnosti a účinnosti jako norma Evropské unie. Pokud by aplikovatelnost byla vázaná na určité prováděcí opatření, jež je členský stát povinen přijmout do vnitrostátního práva, které bude provedeno se zpožděním nebo dokonce by nebylo provedeno vůbec, mohlo by dojít k problematické situaci a nařízení by tak pozbývalo efektivitu.⁶⁵ Naopak N. Šišková tvrdí, že vynucování práv jednotlivce se uskuteční až na základě přijatého prováděcího opatření.⁶⁶

Jak bylo zmíněno výše, existují dvě možné situace připouštějící výjimku z pravidla o zákazu přijetí vnitrostátního opatření k nařízení, a to v případě, kdy:

---

⁶¹ OUTLÁ, Veronika a kol. *Právo Evropské unie*. 2. vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, s.r.o., 2008, s. 129.

⁶² Rozsudek ze dne 7. února 1973, *Komise v. Itálie*, 39/72, Sb. rozh. s. 00101.

⁶³ Rozsudek ze dne 5. února 1963, *Van Gend en Loos*, 26/62, Sb. rozh. s. 0001.

⁶⁴ Tzv. nařízení rámcové, či základní. Taková nařízení určují pouze základní zásady. Proto ponechávají na vnitrostátním právním řádu, aby základní zásady dále konkretizoval a doplnil. ŠIŠKOVÁ, Naděžda, STEHLÍK, Václav. *Evropské právo 1.: Ústavní základy Evropské unie*. Praha: Linde, 2007, s. 125.

⁶⁵ TÝČ, Vladimír. *Základy práva Evropské unie pro ekonomy*. 5. vydání. Praha: Linde Praha, a.s., 2006, s. 94-95.

⁶⁶ ŠIŠKOVÁ, Naděžda, STEHLÍK, Václav. *Evropské právo 1.: Ústavní základy Evropské unie*. Praha: Linde, 2007, s. 125.

- nařízení vyžaduje přijetí prováděcích opatření členskými státy. Ustanovení nařízení výslovně stanoví povinnost přijmout takové opatření. Příkladem je již výše zmíněné ustanovení čl. 21 odst. 1 nařízení č. 1463/70 týkajícího se instalace tachografů do komerčních vozidel pro hromadnou přepravu osob;
- nařízení výslovně nevyžaduje přijetí prováděcího opatření, ale ani ho nezakazuje. Jedná se o případy, kdy ustanovení nařízení jsou formulována příliš neurčitě a obecně. Přijetí opatření ke konkretizaci a doplnění je tak v tomto případě žádoucí. Vnitrostátní opatření, pochopitelně, nesmí být v rozporu s nařízením; jedná se pouze o opatření konkretizující či doplňující.⁶⁷

Nařízení je dle článku 288 SFEU obecně závazný, přímo aplikovatelný právní akt. Soudní dvůr přiznal nařízení úplný přímý účinek, tedy přímý účinek vertikální vzestupný i sestupný a přímý účinek horizontální. Již ze samotného textu Smlouvy vyplývá, že u nařízení se přímý účinek presumuje. To dokládá i samotný zákaz přijímat jakékoli vnitrostátní implementační opatření za účelem transpozice nařízení. Výjimku tvoří tzv. základní či rámcová nařízení, která stanoví pouze obecné principy a přenechají vnitrostátnímu právnímu řádu, aby je konkretizoval. Zákaz transpozice nařízení do práva členských států tak zajišťuje jednotnost a efektivní dosahování cílů nařízení.⁶⁸ I nařízení však musí splňovat podmínky pro přiznání přímého účinku, které stanovil Soudní dvůr v rozsudku 26/62 *Van Gend en Loos*⁶⁹.

3.2.2 Směrnice

Ze znění čl. 288 SFEU vyplývá, že původně nebylo zamýšleno dát směrnicím vlastnost přímého účinku. Dlouho panovala shoda o tom, že směrnice přímý účinek nemají, neboť jej může mít až vnitrostátní prováděcí předpis.⁷⁰ Soudní dvůr však za použití teleologického výkladu tento pohled odmítl a aplikaci přímého účinku rozšířil i na ustanovení směrnic.⁷¹

⁶⁷ ŠÍŠKOVÁ, Naděžda, STEHLÍK, Václav. *Evropské právo 1.: Ústavní základy Evropské unie*. Praha: Linde, 2007, s. 125-126.

⁶⁸ Rozsudek ze dne 10. října 1973, *Variola*, 34/73, Sb. rozh. s. 00981, bod 10.

⁶⁹ Rozsudek ze dne 5. února 1963, *Van Gend en Loos*, 26/62, Sb. rozh. s. 0001.

⁷⁰ BERMANN, George, A. (eds.). *Cases and Materials on European Union Law*. Second edition. St. Paul: West Group, 2002, s. 239.

⁷¹ RAITIO, Juha. *The Principle of Legal Certainty in EC Law*. Dordrecht: Kluwer Academic Publishers, 2003, s. 109.

Směrnice jsou podle čl. 288 SFEU právním aktem, který zavazuje pouze členské státy, a to jen co do výsledku, kterého má být směrnicí dosaženo, přičemž je ponecháno na členských státech, jakými formami a prostředky tohoto výsledku dosáhnou. Z toho vyplývá, že směrnice jako akty určující pouze cíl předpokládají svojí implementaci. Státy jsou tedy zavázáni k přijetí vnitrostátního opatření, které se pak může stát pramenem subjektivní práv a povinností adresátů takového opatření. V této souvislosti lze tedy konstatovat, že vývoj doktríny přímého účinku je v mnohém zapříčiněn tím, že členské státy neprovádějí potřebná opatření k zavedení směrnic do svých vnitrostátních právních řádů.⁷²

Vzhledem k výše zmíněné charakteristice, tvůrci Smluv původně nezamýšleli propůjčit směrnicím přímý účinek. SD však ve své rozhodovací praxi přímý účinek zprvu nevyločil a následně jej dokonce v omezené míře po splnění určitých podmínek deklaroval.⁷³ Ve věci *9/70 Grad*⁷⁴ SD judikoval, že „i když je pravda, že nařízení jsou na základě čl. 189 SEHS (nyní čl. 288 SFEU) přímo použitelná, a na základě své povahy mohou tedy vyvolávat přímý účinek, neznamená to, že ostatní kategorie právních aktů uvedené v tomto ustanovení nemohou vyvolávat podobný účinek“⁷⁵. V tomto sporu dopravce Franz Grad napadl německou transportní daň na základě toho, že porušuje rozhodnutí o dani z přidané hodnoty adresované členskými státy a harmonizující směrnici ukládající časový limit pro implementaci tohoto rozhodnutí.⁷⁶

V bodě 5 rozhodnutí Soudní dvůr konstatuje, že i když je pravda, že nařízení jsou na základě čl. 189 SEHS (nyní čl. 288 SFEU) přímo použitelná, a na základě své povahy mohou tedy vyvolávat přímý účinek, neznamená to, že ostatní legislativní akty uvedené v tomto ustanovení nemohou vyvolávat podobný účinek. Se závazným účinkem, který čl. 189 SEHS (nyní čl. 288 SFEU) přiznává rozhodnutím, by bylo neslučitelné, pokud by byla vyloučena možnost dotčených osob dovolávat se povinnosti uložené rozhodnutím. Zvláště v případech, ve kterých například orgány Společenství uložily prostřednictvím rozhodnutí členskému státu nebo všem členským státům povinnost chovat se určitým způsobem, by účinnost (franc. „l'effect utile“) takového opatření byla oslabena, pokud by se jej příslušníci daného státu nemohli dovolávat v soudních řízeních a pokud by jej vnitrostátní soudy nemohly brát v potaz jako součást práva Společenství. Ačkoli účinek rozhodnutí

⁷² TILLOTSON, John. Community-based rights and remedies for private parties in national courts. *Ročenka evropského práva*, 1995, s. 71.

⁷³ ŠÍŠKOVÁ, Naděžda, STEHLÍK, Václav. *Evropské právo 1.: Ústavní základy Evropské unie*. Praha: Linde, 2007, s. 126.

⁷⁴ Rozsudek ze dne 6. října 1970, *Grad*, 9/70, Sb. rozh. s. 00825.

⁷⁵ Rozsudek ze dne 6. října 1970, *Grad*, 9/70, Sb. rozh. s. 00825, bod 5.

⁷⁶ OUTLÁ, Veronika, HAMERNÍK, Pavel, BAMBAS, Jan. *Judikatura Evropského soudního dvora*. 1. vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, s.r.o., 2005, s. 38.

nemůže být stejný jako účinek ustanovení nařízení, tento rozdíl nemůže zabránit tomu, aby byl konečný výsledek – zvláště právo jednotlivce dovolávat se daného opatření před soudy – stejný jako konečný výsledek odvíjející se od přímo aplikovatelného ustanovení nařízení.

V následujícím bodě 6 pak SD odkazuje na ustanovení čl. 177 SEHS (nyní čl. 267 SFEU), podle něhož národní soudy mohou předložit soudu všechny otázky týkající se platnosti a výkladu všech aktů orgánů Společenství bez rozdílu. Z toho také vyplývá, že jednotlivci se mohou dovolávat těchto aktů před národními soudy, a proto každém jednotlivém případě musí být zjištěno, zda povaha, původ a znění dotčeného ustanovení jsou schopny založit přímé účinky v právních vztazích mezi adresátem aktu a třetími stranami.

Z vlastního výroku Soudního dvora: „Druhý odstavec čl. 4 rozhodnutí Rady ze dne 13. května 1965...je ve spojení s ustanovením směrnic Rady ze dne 11. dubna 1967 a ze dne 9. prosince 1969 schopný nabývat přímého účinku v právních vztazích mezi členskými státy, kterým bylo rozhodnutí určeno a těmi, kteří podléhají jejich jurisdikci, a vytvářet pro ně právo dovolávat se těchto ustanovení před soudy.“⁷⁷

SD v tomto rozsudku poprvé přiznal možnost přímého účinku nařízení, když deklaroval, že na základě své povahy mohou vyvolávat přímé účinky. Dále přiznal přímý účinek i rozhodnutím, když judikoval, že by bylo se závazným účinkem, které rozhodnutím přiznává čl. 189 SEHS (nyní čl. 288 SFEU), neslučitelné, pokud by byla vyloučena možnost dotčených osob dovolávat se povinnosti uložené rozhodnutím. Jednotlivci se tak mohou dovolávat rozhodnutí před národními soudy. Jedná se o první rozsudek, v němž Soudní dvůr přiznal přímý účinek rozhodnutím. Samozřejmě za předpokladu splnění podmínek, které byly stanoveny ve zmíněném judikátu *26/62 Van Gend en Loos*⁷⁸, které však v tomto případě splněny byly. Rozsudek ve věci *9/70 Grad*⁷⁹ je významný především tím, že Soudní dvůr přiznává přímý účinek rozhodnutím a zároveň jej naznačuje i u směrnic, a tím vytváří podklad pro další rozvoj principu přímého účinku.

Následující rozsudek SD ve věci *41/74 Van Duyn*⁸⁰ je již považován za základ doktríny přímého účinku směrnic. SD poukázal na to, že i když mají pouze nařízení stanovený přímou aplikovatelnost v čl. 189 SEHS (nyní čl. 288 SFEU), neznamená to automaticky, že by ji jiné kategorie právních aktů mít nemohly. Soudní dvůr zdůraznil, že by byl užitečný

⁷⁷ Rozsudek ze dne 6. října 1970, *Grad*, 9/70, Sb. rozh. s. 00825.

⁷⁸ Rozsudek ze dne 5. února 1963, *Van Gend en Loos*, 26/62, Sb. rozh. s. 0001.

⁷⁹ Rozsudek ze dne 6. října 1970, *Grad*, 9/70, Sb. rozh. s. 00825.

⁸⁰ Rozsudek ze dne 4. prosince 1974, *Van Duyn*, 41/74, Sb. rozh. s. 01337.

účinek aktu výrazně oslaben, pokud by se jej jednotlivci nemohli proti neplnícímu státu dovolat u národních soudů.⁸¹ Stanovuje a zpřesňuje tak další podmínky přímé účinnosti právních aktů a rozšiřuje přímý účinek i na směrnice. Zde autorka podrobněji rozebere zmíněný rozsudek, jenž považuje za jeden z klíčových v dané problematice. Podstatou sporu byla skutečnost, že Spojené království odepřelo vstup na své území paní Yvonne Van Duyn, která měla přijet do země a pracovat zde jako sekretářka scientologické organizace. Spojené království se bránilo tím, že toto opatření přijalo v rámci ochrany veřejného pořádku, protože scientologickou organizaci považuje za nežádoucí a společensky nebezpečnou.

Předmětem sporu bylo rozhodnutí o předběžné otázce týkající se výkladu článku 48 SEHS (nyní čl. 45 SFEU) a článku 3 směrnice Rady 64/221/EHS ze dne 25. února 1964 o koordinaci zvláštních opatření týkajících se pohybu a pobytu cizích státních příslušníků, která byla přijata z důvodů ochrany veřejného pořádku, veřejné bezpečnosti nebo veřejného zdraví.⁸²

Soudní dvůr byl vyzván, „aby se vyjádřil, zda článek 48 Smlouvy o EHS je přímo použitelný v tom smyslu, že jednotlivcům přiznává práva, která mohou uplatnit před soudem v členském státě“⁸³. SD na tuto otázku odpověděl kladně, a to z toho důvodu, že použití výhrady týkající se omezení odůvodněných veřejným pořádkem, veřejnou bezpečností a ochranou zdraví podléhá soudnímu přezkumu. To znamená, že členský stát se sice může dovolávat výhrady, avšak tato možnost nebrání tomu, aby čl. 48 SEHS (nyní čl. 45 SFEU) o volném pohybu pracovníků přiznával jednotlivcům práva, které mohou uplatnit před soudem a která jsou vnitrostátní soudy povinni chránit.⁸⁴

„Ve druhé otázce byl Soudní dvůr vyzván, aby se vyjádřil, zda směrnice Rady ze dne 25. února 1964 (64/221) o koordinaci zvláštních opatření týkajících se pohybu a pobytu cizích státních příslušníků, která byla přijata z důvodů veřejného pořádku, veřejné bezpečnosti nebo veřejného zdraví, je přímo použitelná v tom smyslu, že přiznává jednotlivcům práva, která mohou uplatnit před soudem v členském státě.“⁸⁵ Konkrétně se jednalo o sporný čl. 3 odst. 1 směrnice 64/221, který stanoví, že „opatření přijatá z důvodů veřejného pořádku nebo veřejné bezpečnosti se musí zakládat výlučně na osobním chování dotyčné osoby“. SD opět odpověděl kladně s tím, že právní jistota dotyčných osob vyžaduje, aby se mohly

---

⁸¹ Rozsudek ze dne 4. prosince 1974, *Van Duyn*, 41/74, Sb. rozh. s. 01337, bod 12.

⁸² OUTLÁ, Veronika, HAMERNÍK, Pavel, BAMBAS, Jan. *Judikatura Evropského soudního dvora*. 1. vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, s.r.o., 2005, s. 39 – 40.

⁸³ Rozsudek ze dne 4. prosince 1974, *Van Duyn*, 41/74, Sb. rozh. s. 01337, bod 4.

⁸⁴ OUTLÁ, Veronika, HAMERNÍK, Pavel, BAMBAS, Jan. *Judikatura Evropského soudního dvora*. 1. vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, s.r.o., 2005, s. 40.

⁸⁵ Rozsudek ze dne 4. prosince 1974, *Van Duyn*, 41/74, Sb. rozh. s. 01337, bod 9.

dovolávat této povinnosti, i když tato povinnost byla stanovena v normativním aktu, který jako celek nemá přímý účinek.⁸⁶

V rozsudku Soudní dvůr přiznal přímý účinek ustanovením směrnic a své rozhodnutí podpořil následujícími argumenty. Soudní dvůr v první řadě odkazuje na neslučitelnost závazné povahy směrnice podle článku 189 odst. 3 SEHS (nyní čl. 288 odst.3 SFEU) a případné nemožnosti přiznat přímý účinek. Dále poukazuje na zvýšení užitečnosti (franc. „l'effect utile“) takového opatření a na znění článku 177 SEHS (nyní čl. 267 SFEU) s odkazem na své rozhodování o předběžných otázkách týkajících se platnosti a výkladu aktů orgánů EU, z čehož dle názoru Soudního dvora vyplývá přímý účinek takovýchto aktů.⁸⁷ Samozřejmě i směrnice musí pro přiznání přímého účinku splňovat podmínky, jimiž jsou jasnost, přesnost, bezpodmínečnost a marné uplynutí lhůty pro její transpozici.⁸⁸

Soudní dvůr upozornil, že je nezbytné zachovávat rozlišení mezi nařízením a směrnicí a nestírat jejich odlišnosti přiznáním přímého účinku stejného charakteru směrnic. V rozsudku stanovil, že směrnice může nabývat pouze „obdobného účinku“ jako nařízení. Tohoto spojení použil zřejmě z důvodu, aby byl i nadále zachován rozdíl mezi nařízením a směrnicí. V následujících rozhodnutích však již používá pojmu přímý účinek směrnic.

Dále SD uvedl, že směrnice, která nebyla provedena, nemůže nabýt přímého účinku před uplynutím lhůty pro její provedení a konstatoval, že členský stát, který ve stanovené lhůtě neprovedl směrnici, se nemůže dovolávat porušení vlastní povinnosti vůči jinému subjektu. I. Šlosarčík⁸⁹ v tomto směru poznamenává, že smysl směrnic a zásada přímého účinku jsou do jisté míry v rozporu. Směrnice je určena členskými státy a ponechává jim na výběr, jaký způsob její transpozice zvolí. Přímý účinek směrnic by mohl zničit veškeré přednosti, které směrnice má (flexibilita, přehlednost). Na druhé straně však není možné ponechat postavení jednotlivců, jejichž zájmy má směrnice chránit, na rozhodnutí státu, který má směrnici transponovat. Pokud by členský stát směrnici neprovedl, hrozí mu sankce na úrovni EU a povinnost nahradit škodu vzniklou neprovedením směrnice. Tím se ale nezlepší postavení jednotlivců, kteří by stále nemohli používat směrnici v národních sporech. Vzhledem k těmto skutečnostem se I. Šlosarčík domnívá, že ochrana práv jednotlivce je tím hlavním důvodem, proč i směrnice má v určitých případech přímý účinek.

---

⁸⁶ Rozsudek ze dne 4. prosince 1974, *Van Duyn*, 41/74, Sb. rozh. s. 01337, bod 10-13.

⁸⁷ T. Hartley v této souvislosti poznamenává, že není žádných pochyb, že politický argument užitečnosti byl tehdy tím rozhodujícím. Viz HARTLEY, Trevor C. *The foundations of European Community law*. Fifth edition. Oxford: Oxford University Press, 2003, s. 209.

⁸⁸ Blíže k významu lhůty viz HARTLEY, Trevor C. *The foundations of European Community law*. Fifth edition. Oxford: Oxford University Press, 2003, s. 209 – 211.

⁸⁹ ŠLOSARČÍK, Ivo. *Právní rámec evropské integrace*. Praha: Europeum, 2003, s. 47.

Toto rozhodnutí je považováno za základ doktríny přímého účinku ustanovení směrnic. SD poukázal na to, že i když jen nařízení mají stanovenou přímou aplikovatelnost v čl. 189 SEHS (nyní čl. 288 SFEU), neznamená to automaticky, že by ji jiné kategorie aktů mít nemohly. V rozhodnutí zdůraznil, že by byl užitečný účinek aktu výrazně oslaben, pokud by se jej nemohli jednotlivci proti neplnícímu státu dovolat u národních soudů.

Jak již bylo zmíněno, Soudní dvůr přiznal přímý účinek i směrnicím. K přímé aplikaci směrnice či pravidla takové směrnice může dojít, avšak za splnění určitých specifických podmínek. Tyto podmínky přímé aplikace pravidel směrnic jsou následující:

Marné uplynutí lhůty k řádné transpozici směrnice

Jednou z podmínek přímého účinku pravidel směrnice, jež nebyla náležitě transponována, je marné uplynutí transpoziční lhůty, která je stanovena v závěrečných ustanoveních každé směrnice. Směrnice nemůže nabýt přímého účinku dříve než uplyne lhůta pro její transpozici. Směrnice či její pravidla se tak nemohou v členských státech stát přímo účinnými před uplynutím transpoziční lhůty, i kdyby členský stát nenáležitě transponoval danou směrnici již před vypršením této lhůty.⁹⁰ „Vždy jsou-li ustanovení směrnice z hlediska obsahového bezpodmínečně a dostatečně přesné, jednotlivci se jich mohou dovolávat proti státu před národním soudcem, pokud stát směrnici buď neprovedl nebo ji provedl nesprávně.“⁹¹

Nenáležitá transpozice směrnice

V tomto případě nedojde k transpozici směrnice vůbec, nebo k transpozici dojde, avšak nesprávně. Problematickou situaci lze spatřovat ve zmíněném druhém případě nenáležité transpozice, a to v nesprávné transpozici směrnice. To představuje nelehké posouzení národního soudu, zda směrnice byla nebo nebyla správně transponovaná. Na pomoc pak přichází relevantní judikatura Soudního dvora, kde jsou stanoveny obecné požadavky pro splnění správné transpozice směrnice.⁹²

Prvním obecným požadavkem je, že obsah transpozičního opatření musí významově přesně odpovídat obsahu směrnice. Transpoziční opatření se může odchylovat od obsahu směrnice pouze tehdy, pokud to samotná směrnice umožňuje, popřípadě vyplývá-li to přímo

⁹⁰ Rozsudek ze dne 5. dubna 1979, *Ratti*, 148/78, Sb. roz. s. 01629. Citováno dle ŠIŠKOVÁ, Naděžda, STEHLÍK, Václav. *Evropské právo 1.: Ústavní základy Evropské unie*. Praha: Linde, 2007, s. 128.

⁹¹ Rozsudek ze dne 5. dubna 1979, *Ratti*, 148/78, Sb. rozh. s. 01629, bod 23.

⁹² KRÁL, Richard. *Zásady aplikace komunitárního práva národními soudy*. Praha: C. H. Beck, 2003, s. 18.

ze samotné Smlouvy. Transpoziční opatření nemůže mít užší působnost než směrnice. Naopak širší působnost mít může, jestliže tomu směrnice nebrání.⁹³ Požadavek, že obsah transpozičního opatření musí významově přesně odpovídat obsahu směrnice ještě nutně neznamená, že by ustanovení směrnice musela být doslovně přebírána do transpozičního opatření.⁹⁴ Dále je možné, aby jednu směrnici transponovalo více transpozičních ustanovení a naopak.⁹⁵

Druhý požadavek spočívá v jasné, přesné a transparentní formulaci obsahu transpozičního opatření, a to alespoň tak jasně, přesně a transparentně, jak je formulován obsah dané směrnice.⁹⁶

Třetí požadavek se týká formy transpozičního opatření. SD judikoval, že transpoziční opatření by mělo mít, až na výjimky, formu obecně závazného opatření.⁹⁷ Obecně závazný předpis by měl být alespoň takové právní síly, kterou měl v daném členském státě předpis, který doposud upravoval problematiku, jež je předmětem úpravy směrnice.⁹⁸

Dostatečná přesnost a bezpodmínečnost pravidel směrnice

Pravidlo směrnice lze považovat za dostatečně přesné, jestliže je formulováno natolik přesně a konkrétně, že může být aplikováno na konkrétní případ⁹⁹ a za bezpodmínečné lze považovat takové pravidlo směrnice, jehož aplikovatelnost není vázána na přijetí prováděcího opatření¹⁰⁰ a dále nesmí být vázáno na uplynutí další dodatečné lhůty po uplynutí lhůty transpoziční¹⁰¹.

Ovšem je nutné zmínit, že i v případě, kdy aplikovatelnost pravidla směrnice vyžaduje konkretizaci či doplnění, nemusí být nutně podmíněna přijetím prováděcího opatření. Jde o následující případ. Pravidlo směrnice vyžaduje svou konkretizaci či provedení, avšak toto pravidlo neponechává členským státům volnost pro uvážení, anebo ponechává pouze volnost, která může jít nad rámec určitých přesně vymezeným minimálních požadavků. Např. čl. 5

⁹³ KRÁL, Richard. *Zásady aplikace komunitárního práva národními soudy*. Praha: C. H. Beck, 2003, s. 18.

⁹⁴ Rozsudek ze dne 16. listopadu 2000, *Komise v. Řecko*, C-214/98, Sb. rozh. s. I-09601, bod 49 a rozsudek ze dne 28. února 1991, *Komise v. Německo*, C-131/88, Sb. rozh. s. I-00825. Citováno dle KRÁL, Richard. K transpozici a implementaci směrnic v ES a v ČR. *Právník*, 2000-2, č. 8, s. 738.

⁹⁵ Rozsudek ze dne 17. března 1992, *Komise v. Holandsko*, C-190/90, Sb. rozh. s. I-03265. Citováno dle KRÁL, Richard. K transpozici a implementaci směrnic v ES a v ČR. *Právník*, 2000-2, č. 8, s. 738.

⁹⁶ KRÁL, Richard. *Zásady aplikace komunitárního práva národními soudy*. Praha: C. H. Beck, 2003, s. 19.

⁹⁷ Rozsudek ze dne 15. března 1990, *Komise v. Nizozemí*, C-339/87, Sb. rozh. s. I-00851, bod 22, 25; rozsudek ze dne 16. listopadu 2000, *Komise v. Řecko*, C-214/98, Sb. rozh. s. I-09601, bod 23. Citováno dle KRÁL, Richard. *Zásady aplikace komunitárního práva národními soudy*. Praha: C. H. Beck, 2003, s. 18-19.

⁹⁸ Rozsudek ze dne 13. března 1997, *Komise v. Francie*, C-197/96, Sb. rozh. s. 01489, bod 14.

⁹⁹ Rozsudek ze dne 4. prosince 1974, *Van Duyn*, 41/74, Sb. rozh. s. 01337, bod 14.

¹⁰⁰ Rozsudek ze dne 17. září 1996, *Cooperativa Agricola Zootecnica S. Antonio*, C-246-249/94, Sb. rozh. s. I-04373, bod 18. Citováno dle KRÁL, Richard. Ke kategorizaci směrnic. *EMP*, 2001, č. 3, s. 20.

¹⁰¹ KRÁL, Richard. Ke kategorizaci směrnic. *EMP*, 2001, č. 3, s. 20.

směrnice č. 85/577 o ochraně spotřebitelů v případě smluv uzavřených mimo provozní prostory, stanoví, že lhůta pro odstoupení od smlouvy uzavřené mimo provozní prostory ze strany spotřebitele nesmí být kratší než sedm dní. To znamená, že od členského státu se vyžaduje, aby konkretizoval, zda tato lhůta je přesně sedm dní, nebo čtrnáct dní, avšak je vázán minimální hranicí sedmi dnů. Výše zmíněný článek může být aplikovatelný v případě, kdy k odstoupení od uzavřené smlouvy mimo provozní prostory ze strany spotřebitele by došlo v průběhu minimální sedmidenní lhůty.¹⁰²

Problematická situace nastává v případě, pokud pravidla směrnice vyžadují konkretizaci či provedení, zároveň členským státům ponechávají značnou volnost k uvážení a členský stát tato pravidla konkretizuje či provede způsobem překračující přípustné meze volného uvážení. Aplikovatelnost těchto pravidel směrnice se tak stává bezpodmínečnou, ale pouze pro účely dosažení neaplikace dotčeného vnitrostátního prováděcího opatření, které přesahuje meze volného uvážení (tzv. negativní přímá aplikace).¹⁰³

Přímou aplikací pravidel směrnice nedojde k uložení povinnosti jednotlivci

Tato podmínka přímého účinku směrnic byla formulována Soudním dvorem v rozsudku *152/84 Marshall*¹⁰⁴. Podmínka jasně říká, že pravidla směrnice nemohou národní soudy přímo aplikovat, jestliže by to vedlo k uložení či vzniku povinnosti jednotlivcům.

V této souvislosti se autorka podrobněji rozepíše o kategoriích přímého účinku směrnic a jejich omezeních. Jak již bylo zmíněno na začátku této práce, lze rozlišovat přímý účinek vertikální vzestupný, sestupný a přímý účinek horizontální. Tohoto rozlišení je možné i u směrnic, avšak s výrazným omezením oproti ustanovení primárního práva či nařízení.

V prvé řadě autorka upozorní na **meze vertikálního přímého účinku vzestupného v tzv. triangulárních vztazích**. SD se k této problematice vyjádřil v rozsudku *C-201/02 Wells*¹⁰⁵. Jedná se o případ, kdy se jednotlivec dovolává přímé aplikace směrnice vůči státnímu orgánu, avšak přímá aplikace má vliv na právní postavení třetích osob, tedy jednotlivců, jež může být příznivý, ale také nepříznivý. SD na otázku, zda je vertikální přímý účinek směrnice v triangulárních vztazích přípustný, odpověděl tak, že přímá aplikace směrnice vůči státnímu orgánu i s nepříznivým dopadem na právní postavení třetích osob není překážkou této aplikace. Nepříznivý dopad lze spatřovat i ve vzniku povinností, nesmí se ale jednat o povinnosti, jejichž vznik vůči třetím osobám předvídá dotčená

¹⁰² KRÁL, Richard. *Zásady aplikace komunitárního práva národními soudy*. Praha: C. H. Beck, 2003, s. 20-21.

¹⁰³ KRÁL, Richard. *Zásady aplikace komunitárního práva národními soudy*. Praha: C. H. Beck, 2003, s. 21.

¹⁰⁴ Rozsudek ze dne 26. února 1986, *Marshall*, 152/84, Sb. rozh. s. I-00723.

¹⁰⁵ Rozsudek ze dne 7. ledna 2004, *Wells*, C-201/02, Sb. rozh. s. I-00723.

netransponovaná směrnice.¹⁰⁶ Může se však jednat pouze o povinnosti, jež mají základ v domácím právu či v horizontálně přímo účinném právu evropském, jako např. nařízení. Pokud ovšem takové povinnosti neumožňuje ani právo domácí, ani horizontálně přímo účinné evropské právo, nelze se dovolávat přímé vertikální aplikace směrnice v triangulární situaci. V takovém případě lze pouze nárokovat náhradu případné škody vůči státu způsobené nenáležitou transpozicí směrnice.¹⁰⁷

Názory na tuto problematiku se dosti liší již v samotné rozhodovací praxi Soudního dvora. Názor SD není jednotný, neboť v předešlém rozsudku *C-221/81 Busseni*¹⁰⁸ naopak přípustnost vertikálního přímého účinku směrnic v triangulárních situacích podmínil tím, že nedojde k negativnímu ovlivnění právního postavení třetích osob. SD ale není svým rozhodnutím vázán absolutně, a tak může rozhodnutí přehodnotit.

Zákaz vertikálního sestupného (obráceného) přímého účinku směrnic pak představuje spolu se zákazem horizontálního přímého účinku směrnic největší omezení. Jedná se o zákaz přímé aplikace nenáležitě transponované směrnice ze strany státního orgánu vůči jednotlivci, která by měla nepříznivý dopad na právní postavení jednotlivce, navíc by k této aplikaci ze strany státního orgánu došlo bez toho, aniž by se jí dovolával jiný jednatel.¹⁰⁹ K přímé aplikaci vůči jednotlivci by tak došlo ex officio. V této problematice se autorka přiklání k názoru R. Krále. Pokud tedy SD připustil tzv. vertikální přímý účinek v triangulárních vztazích, není důvod, proč by měl být vertikální přímý účinek sestupný zakázán. Státní orgán tak nemůže zasáhnout ze své moci, ale musí čekat, až se nějaký jiný jednatel dovolá přímého vertikálního účinku směrnice v triangulární situaci. Dle R. Krále už samotné připuštění vertikálního přímého účinku směrnic v triangulární situaci, jež má nepříznivý dopad na právní postavení třetích osob, představuje jakési omezené připuštění sestupného vertikálního přímého účinku směrnic.¹¹⁰ Obdobný názor zastává i S. Prechal.¹¹¹ Na druhou stranu vertikální sestupný účinek by mohl znamenat možnost státu dovolávat se vůči jednotlivci vlastního protiprávního jednání spočívající v neprovedení směrnice.¹¹²

¹⁰⁶ KRÁL, Richard. Přímý účinek směrnic ES a jeho současné meze. *Jurisprudence*, 2007, č. 6, s. 4-5.

¹⁰⁷ KRÁL, Richard. Přímý účinek směrnic ES a jeho současné meze. *Jurisprudence*, 2007, č. 6, s. 5.

¹⁰⁸ Rozsudek ze dne 22. února 1990, *Busseni*, C-221/88, Sb. rozh. s. I-00495. Citováno dle KRÁL, Richard. *Zásady aplikace komunitárního práva národními soudy*. Praha: C. H. Beck, 2003, s. 26.

¹⁰⁹ KRÁL, Richard. Přímý účinek směrnic ES a jeho současné meze. *Jurisprudence*, 2007, č. 6, s. 5.

¹¹⁰ KRÁL, Richard. Přímý účinek směrnic ES a jeho současné meze. *Jurisprudence*, 2007, č. 6, s. 5.

¹¹¹ Srov. PRECHAL, Sacha. *Directives in EC Law*, Second edition. Oxford: Oxford University Press, 2005, s. 266. Citováno dle KRÁL, Richard. Přímý účinek směrnic ES a jeho současné meze. *Jurisprudence*, 2007, č. 6, s. 5.

¹¹² TÝČ, Vladimír. K aplikaci sekundárního práva ES v členských státech. *EMP*, 1999, č. 4, s. 31.

V neposlední řadě se autorka bude věnovat zákazu horizontálního přímého účinku směrnic. V rozsudku *152/84 Marshall*¹¹³ Soudní dvůr judikoval zákaz horizontálního přímého účinku nenáležitě transponovaných směrnic (tzn. zákaz možnosti jednotlivců dovolávat se přímé aplikace směrnic vůči jednotlivcům), tak i sestupný vertikální přímý účinek (tedy možnost státních subjektů dovolávat se přímé aplikace směrnic vůči jednotlivcům)¹¹⁴. „...směrnice sama o sobě nemůže zakládat jednotlivci povinnosti, a není tudíž možno se jí jako takové vůči němu dovolávat.“¹¹⁵ Horizontální působení směrnice odporuje zásadám právní jistoty a ochrany důvěry. Jednotlivec totiž důvěřuje transpozici směrnic a nemusí počítat s tím, že mu z ustanovení směrnic vzniknou přitěžující následky. Předpokládá spíše to, že se ho působení směrnic dotkne pouze dle způsobu národní transpozice.¹¹⁶

Bylo jen otázkou času, kdy se nebude možné vyhnout konečnému rozhodnutí o tom, zda směrnice mohou mít také horizontální přímý účinek či nikoli. Avšak předchozí, řekněme, aktivistický přístup SD a část takto ovlivněné judikatury, podněcovaly negativní postoje v soudních institucích členských států. Některé nejvyšší národní soudy dokonce odmítaly aplikovat právní názory, s nimiž nebyly ztotožněny. Za této situace se tedy SD rozhodl, i když by sám pravděpodobně účinky směrnic tímto směrem dále rád posílil, že v zájmu zachování jednotného výkladu evropského práva v členských státech využije možnosti odmítnutí horizontálního přímého účinku směrnic.¹¹⁷ Soudní dvůr tak rozhodl ve věci *152/84 Marshall*, když přijal argumentaci Velké Británie a uznal, že je možné dovolávat se přímého účinku směrnic dle článku 189 SEHS (nyní čl. 288 SFEU) pouze vůči členským státům a ne vůči jiným jednotlivcům.¹¹⁸ SD stanovil základní omezení přímého účinku směrnic: „...směrnice sama o sobě nemůže zakládat jednotlivci povinnosti, a není tudíž možno se jí jako takové vůči němu dovolávat.“¹¹⁹ Z toho je patrný zákaz horizontálního přímého účinku nenáležitě transponovaných směrnic, tzn. zákaz možnosti jednotlivců dovolávat se přímé aplikace směrnic vůči jednotlivcům, tak i sestupný vertikální přímý účinek, tedy možnost státních subjektů dovolávat se přímé aplikace směrnic vůči jednotlivcům.¹²⁰ V tomto

¹¹³ Rozsudek ze dne 26. února 1986, *Marshall*, 152/84, Sb. rozh. s. I-00723.

¹¹⁴ KRÁL, Richard. Přímý účinek směrnic ES a jeho současné meze. *Jurisprudence*, 2007, č. 6, s. 3.

¹¹⁵ Rozsudek ze dne 26. února 1986, *Marshall*, 152/84, Sb. rozh. s. I-00723, bod 48.

¹¹⁶ VĚRNÝ, Arsen, DAUSES, Manfred A. *Evropské právo se zaměřením na rozhodovací praxi Evropského soudního dvora*. Praha: Ústav mezinárodních vztahů, 1998, s. 89.

¹¹⁷ CRAIG, Paul, BÚRCA de, Grainne. *EU Law: Text, cases and materials*. Fourth edition. Oxford: Oxford University Press, 2008, s. 171.

¹¹⁸ Rozsudek ze dne 26. února 1986, *Marshall*, 152/84, Sb. rozh. s. I-00723, bod 48.

¹¹⁹ Rozsudek ze dne 26. února 1986, *Marshall*, 152/84, Sb. rozh. s. I-00723, bod 48.

¹²⁰ KRÁL, Richard. Přímý účinek směrnic ES a jeho současné meze. *Jurisprudence*, 2007, č. 6, s. 3.

rozsudku tak byla SD stanovena další podmínka pro přiznání přímého účinku ustanovení směrnic, a to podmínka, že přímou aplikací směrnice nedojde k uložení povinnosti jednotlivcům. SD použil obdobné argumenty jako v předcházejícím rozsudku *148/78 Ratti* (stát nemůže používat nesplnění své povinnosti na obranu proti těm, kteří se dovolávají normy komunitárního práva, ...). Dále zde posuzoval, zda z neprovedené směrnice může jednotlivci vznikat kromě práva i povinnost, kterou by měl, kdyby byla směrnice řádně transponována. SD se k této otázce postavil negativně. Nutné poznamenat, že SD připustil přímý účinek směrnice jen ve vzestupném vertikálním směru. Tzn., že jednotlivec se může domáhat svého práva vůči státu, a to i v postavení zaměstnavatele, nikoli však obráceně. Přímý účinek slouží pouze k uplatňování subjektivních práv jednotlivce, nikoli k založení jeho povinností.

Tento závěr pak později Soudní dvůr utvrdil rozhodnutím ve věci *C-91/92 Dori*, když uvedl, že udělení horizontálního přímého účinku směrnicím není možné, neboť by tím byl setřen rozdíl mezi nařízením a směrnicí.¹²¹ Zákaz přímého horizontálního účinku SD dále potvrdil v rozsudku *C-397-403/01 Pfeiffer*¹²². V této věci SD nepřipustil tzv. substituční horizontální přímý účinek směrnic (pozitivní přímá aplikace) ani horizontální přímý účinek výlukový (negativní přímá aplikace). Substituční horizontální účinek směrnic představuje situaci, kdy dojde k aplikaci směrnice na místo s ní neslučitelného vnitrostátního předpisu, zatímco o výlukový horizontální přímý účinek směrnic jde tehdy, pokud je směrnice aplikována pouze a jen pro účely dosažení neaplikace s ní neslučitelného vnitrostátního předpisu. Vzniká zde diskuse týkající se připuštění výlukového účinku nenáležitě transponovaných směrnic, jež předvídají vznik práv a povinností jednotlivců, neboť dle názoru některých generálních advokátů a dalších odborníků se jedná o projev principu přednosti evropského práva.¹²³

Hlavní argument proti horizontálnímu přímému účinku vychází z toho, že směrnice nejsou závazné pro jednotlivce, ale pouze pro členské státy, kterým jsou adresovány a že členský stát, který řádně a včas neimplementoval směrnici, by neměl těžit z vlastního porušení závazků. Proto se také nemohou jednotlivci odvolávat na ustanovení směrnice vůči jiné soukromé osobě, ale pouze proti členskému státu.¹²⁴

Jednotlivec se tak mohl dovolávat práv, jež mu ustanovení směrnice mělo založit, pouze vůči státu, nikoli však vůči jinému jednotlivci. S tím ale souvisela problematika určení,

¹²¹ Rozsudek ze dne 14. července 1994, *Dori*, C-91/92, Sb. rozh. s. I-03325, bod 24.

¹²² Rozsudek ze dne 5. října 2004, *Pfeiffer*, C-397-403/01, Sb. rozh. s. I-08835.

¹²³ KRÁL, Richard. Přímý účinek ES a jeho současné meze. *Jurisprudence*, 2007, č. 6, s. 6-8.

¹²⁴ TILLOTSON, John. Community-based rights and remedies for private parties in national courts. *Ročenka evropského práva*, 1995, s. 74.

zda se v daném případě jedná o jednotlivce, nebo o stát. Pokud by se jednalo o stát, jednotlivec by se mohl dovolat vůči němu práva, jež mu ustanovení směrnice mělo založit.¹²⁵ Touto problematikou se zabýval SD v rozsudku *C-188/89 Foster*, ve kterém stanovuje kritéria, které by měly sloužit k rozlišení, zda daný orgán představuje stát a směrnice tak zakládá tomu kterému orgánu povinnosti. Soudní dvůr však neposkytl definici pojmu stát, ale pouze stanovil jakýsi návod k určení, jestli se jedná v daném případě o stát či nikoli. Dále podotknul, že je nutné chápat pojem stát v širokém pojetí, jelikož je důležité, aby stát nezískal z vlastního pochybení prospěch. Soud tak v daném rozsudku judikoval, že pod definici stát spadají veškeré organizace a orgány, které jsou předmětem státní kontroly a moci, nebo které poskytují veřejnou službu pod dohledem státu a k tomuto účelu nabývají speciálních pravomocí (jedná se o pravomoci postavené nad těmi, které vznikají v běžných vztazích mezi jednotlivci).¹²⁶

Mezi další podmínky pro připuštění přímého účinku směrnic patří **aktivní legitimace osoby, která se dovolává přímého účinku pravidel směrnice**. Aktivní legitimací disponuje každý, kdo je konečným adresátem (beneficientem) konkrétního práva, jehož vznik směrnice či pravidlo směrnice předvídá.¹²⁷ SD ve věci *C-87-89/90 Verholen*¹²⁸ judikoval, že aktivní legitimaci má i subjekt, který není konečným adresátem práva, jehož vznik směrnice či pravidlo směrnice presumují, ale přímá aplikace pravidel směrnice slouží k ochraně jeho zájmů či právního postavení.

Podmínky pro přiznání přímého účinku směrnic jsou tedy následující:

- marné uplynutí lhůty k řádné transpozici¹²⁹ směrnice,
- nenáležitá transpozice směrnice,
- bezpodmínečnost, dostatečná přesnost směrnice,
- aplikací směrnice nedojde k přímému uložení povinnosti jednotlivci,
- aktivní legitimace osoby, která se přímého účinku dovolává.¹³⁰

¹²⁵ OUTLÁ, Veronika a kol. *Právo Evropské unie*. 2. vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, s.r.o., 2008, s. 130.

¹²⁶ Rozsudek ze dne 12. července 1990, *Foster*, C-188/89, Sb. rozh.s. I-03313.

¹²⁷ KRÁL, Richard. *Zásady aplikace komunitárního práva národními soudy*. Praha: C. H. Beck, 2003, s. 22.

¹²⁸ Rozsudek ze dne 11. července 1991, *Verholen*, C-87-89/90, Sb. rozh. s. I-03757. Citováno dle KRÁL, Richard. *Zásady aplikace komunitárního práva národními soudy*. Praha: C. H. Beck, 2003, s. 22.

¹²⁹ Je nutné od sebe odlišovat termíny řádná implementace a řádná transpozice. Řádná transpozice představuje dosažení směrnici předvídaného výsledku z formálně právního hlediska. Řádnou implementací se rozumí dosažení tohoto výsledku z hlediska jak formálně právního, tak i aplikačně praktického. Jinak řečeno transpozice je jakési promítnutí obsahu směrnice do vnitrostátního aktu; implementace pak znamená jak transpozici, tak i zajištění efektivní aplikace a vymahatelnosti transpozičního opatření. Řádná transpozice je tak prvním krokem řádné implementace. KRÁL, Richard. K transpozici a implementaci směrnic v ES a v ČR. *Právník*, 2000-2, č. 8, s. 740.

Přímý účinek směrnic je ve své podstatě odlišný od přímého účinku primárního práva a nařízení, avšak i zde lze rozlišovat horizontální (vztah jednotlivce vůči jednotlivci) a vertikální (vztah jednotlivce vůči členskému státu a naopak) přímý účinek. Zatímco ustanovením Smlouvy a nařízení mohou jednotlivcům v rámci jejich horizontálního přímého účinku vznikat práva a povinnosti, přímo účinná směrnice jednotlivcům povinnosti ukládat nemůže. Přímý účinek směrnice tak může být pouze vertikální vzestupný – tedy ve směru od jednotlivce ke státu.¹³¹ Jestliže směrnice nemůže jednotlivcům ukládat povinnosti, není možné, aby se orgány státu dovolávaly ustanovení směrnice vůči jednotlivcům. Hlavním argumentem proti horizontálnímu přímému účinku směrnic je fakt, že směrnice jsou závazné pouze pro členské státy, které jsou přímými adresáty, nikoli pro jednotlivce. Členský stát by neměl těžit z vlastního porušení závazků. Z toho důvodu se ani jednotlivci nemohou dovolávat ustanovení směrnice vůči jinému jednotlivci, ale pouze vůči členskému státu.¹³²

3.2.3 Rozhodnutí

Rozhodnutí jsou dle čl. 288 SFEU právní akty závazné v celém rozsahu pro ty, kterým jsou určena, tedy pro fyzické, právnické osoby a pro členské státy. Rozhodnutí tak zavazují pouze adresáty, tzn., že jejich možnost udílet jednotlivcům nárokovatelná práva, tedy osobní působnost, je omezená.¹³³ Jak vyplývá z výše uvedeného, rozhodnutí mohou být určena jak jednotlivcům, tak samotným členským státům, a proto je nutné rozlišit účinky rozhodnutí určených členským státům od těch, která jsou určena jednotlivcům. Důvody tohoto rozdělení budou zřejmé z následujících odstavců.

Soudní dvůr v rozsudku *9/70 Grad*¹³⁴ judikoval, že jsou-li podle ustanovení článku 189 SEHS (nyní čl. 288 SFEU) nařízení přímo aplikovatelná, a následkem toho jsou svojí povahou vhodná mít přímý účinek, nevyplývá z toho, že by jiné kategorie aktů předvídaných tímto článkem nikdy nemohly mít podobné účinky; zejména v případech, kdy by evropské orgány rozhodnutím zavázaly členský stát nebo všechny členské státy jednat stanoveným způsobem, by užitečnost (franc. „l'effet utile“) takového aktu byla oslabena,

---

¹³⁰ KRÁL, Richard. *Zásady aplikace komunitárního práva národními soudy*. Praha: C. H. Beck, 2003, s. 17.

¹³¹ HARTLEY, Trevor C. *The foundations of European Community law*. Fifth edition. Oxford: Oxford University Press, 2003, s. 212.

¹³² TILLOTSON, John. Community-based rights and remedies for private parties in national courts. *Ročenka evropského práva*, 1995, s. 74.

¹³³ TICHÝ, Luboš a kol. *Evropské právo*. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2006, s. 306.

¹³⁴ Rozsudek ze dne 6. října 1970, *Grad*, 9/70, Sb. rozh. s. 00825.

kdyby oprávněným osobám takového státu bylo bráněno dovolat se ho před soudem a kdyby národním soudům bylo bráněno vzít ho v úvahu jakožto prvek evropského práva; nemohou-li účinky rozhodnutí být totožné s účinky obecně normativního ustanovení, tento rozdíl nevylučuje, že by konečný výsledek, spočívající pro oprávněné osoby v právu uplatnit ho u soudu, byl též jako účinek obecně normativního ustanovení, jež je přímo účinné. Jednotlivci se tak mohou dovolávat rozhodnutí před národními soudy.¹³⁵ Takové rozhodnutí ovšem nemůže nabývat horizontálního přímého účinku¹³⁶; vyloučen je rovněž sestupný vertikální přímý účinek (zásada „estoppel“). Nutné podotknout, že v tomto případě lze sledovat jistou podobnost této problematiky se směrnicí. Dle P. Svobody rozhodnutí, které zavazuje členské státy k dosažení nějakého výsledku, představuje skrytou směrnici. Soud tak nemusel řešit otázku přímého účinku rozhodnutí, pokud by se držel zásady neposuzovat právní akty dle názvu, ale dle obsahu a mohl tak dané rozhodnutí posoudit jako skrytou směrnici.¹³⁷

V případě, kdy je rozhodnutí adresováno fyzickým či právnickým osobám, se tyto osoby mohou dovolávat před národním soudem práv či povinností, jež jim rozhodnutí zakládají. Jaké postavení pak mají třetí osoby, tedy osoby, jimž rozhodnutí není adresováno? Rovněž i třetí osoby, tzv. neadresáti rozhodnutí, se mohou dovolávat dodržování rozhodnutí vůči fyzickým či právnickým osobám, jimž práva či povinnosti rozhodnutí zakládá. Znamená to tedy, že rozhodnutí adresovaná fyzickým nebo právnickým osobám tak mohou nabývat přímého účinku horizontálního.¹³⁸

Rozhodnutí mohou rovněž nabývat přímého účinku, avšak za splnění několika následujících podmínek:

- jasnost, konkrétnost, bezpodmínečnost,
- neponechávají prostor pro uvážení aplikujícím orgánům,
- nenaplnění či porušení rozhodnutí členským státem (rozhodnutí adresovaná členským státům),
- aktivní legitimace dovolávajícího se jednotlivce,

---

¹³⁵ OUTLÁ, Veronika a kol. *Právo Evropské unie*. 2. vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, s.r.o., 2008, s. 133.

¹³⁶ HARTLEY, Trevor C. *The foundations of European Community law*. Fifth edition. Oxford: Oxford University Press, 2003, s. 224.

¹³⁷ TICHÝ, Luboš a kol. *Evropské právo*. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2006, s. 306.

¹³⁸ OUTLÁ, Veronika a kol. *Právo Evropské unie*. 2. vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, s.r.o., 2008, s. 132.

- je-li rozhodnutí adresované členskými státy, přímou aplikací nedojde ke vzniku povinnosti jednotlivce.¹³⁹

O těchto podmínkách vztahující se k rozhodnutí platí to samé, co bylo zmíněno výše o podmínkách pro směrnice.

Článek 288 SFEU přiznává přímou aplikovatelnost pouze nařízením. Směrnícím a rozhodnutí přímý účinek přiznal Soudní dvůr ve své judikatuře. Rozhodnutí tak dle Soudního dvora může, po splnění určitých podmínek, nabývat přímého účinku. V závislosti na tom, zda je rozhodnutí adresováno členskému státu nebo jednotlivci, se liší jeho účinky. Je-li rozhodnutí adresováno členskému státu, může nabývat pouze přímého účinku vertikálního vzestupného. Pokud je však adresováno fyzickým či právnickým osobám, Soudní dvůr přiznal rozhodnutím přímý účinek vertikální i horizontální.

3.3 Přímý účinek mezinárodních smluv

Přestože mezinárodní smlouvy, kde jednou ze smluvních stran je Evropská unie, tvoří součást právního řádu EU, nepřisuzuje se jim zcela automaticky přímý účinek. Ke každé z nich je přístupováno jednotlivě a jsou posuzovány především podle svého smyslu, uspořádání a znění zkoumaných smluvních ustanovení.¹⁴⁰

Mezinárodní smlouvy, někdy také vnější smlouvy¹⁴¹, tzn. smlouvy, uzavřené mezi EU a třetími státy nebo mezinárodními organizacemi, jsou součástí evropského práva od okamžiku jejich vstupu v platnost. Některá ustanovení mezinárodních smluv mohou nabývat přímého účinku; to znamená, že i jednotlivci ze třetí země, s níž je smlouva uzavřena, se mohou některých ustanovení smlouvy dovolávat před soudy členských států EU.¹⁴²

Dle čl. 216 odst. 2 SFEU (ex čl. 300 odst. 7 SES) dohody uzavřené Unií jsou závazné pro orgány EU i pro členské státy. Závaznost i platnost vnějších smluv tak nastává podle norem mezinárodního práva, aniž by byla nutná jejich recepce. Z toho vyplývá, že vnější smlouva řádně uzavřená EU je integrální součástí evropského práva ode dne nabytí

¹³⁹ KRÁL, Richard. *Zásady aplikace komunitárního práva národními soudy*. Praha: C. H. Beck, 2003, s. 29.

¹⁴⁰ SIMON, D: *Komunitární právní řád*. Praha: ASPI, 2005, s. 420.

¹⁴¹ Právem nedefinovaný pojem „vnější smlouva“ se zakládá na označování celého souboru vztahů EU s nečlenskými státy nebo mezinárodními organizacemi jako „vnější vztahy“, a to zejména proto, aby se i terminologicky zdůraznilo, že zahraniční vztahy členských států nadále samostatně existují. Blíže viz SVOBODA Pavel. *Právo vnějších vztahů Evropské unie*. Linde: Praha, 1999, s. 13.

¹⁴² TICHÝ, Luboš a kol. *Evropské právo*. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2006, s. 300-301.

účinnosti. Tato skutečnost může vést k přímému účinku mezinárodních smluv v evropském právu. Jestliže je ustanovení mezinárodní smlouvy přímo účinné, pak uděluje fyzickým a právnickým osobám práva. Tato práva musí být chráněna národními soudy členských států. Přímý účinek nemusí vyvolávat celá mezinárodní smlouva, mohou jej mít jen některá její ustanovení. Vnější dohody mohou nabývat přímého účinku, jeho aplikace ale není bezpodmínečná.

Přímý účinek může způsobit právní nerovnováhu při použití zásady reciprocity v případě, kdy třetí země s dualistickou koncepcí inkorporuje dohodu do vnitřního zákonodárství opožděně nebo vůbec. Příslušníci takové země budou mít v EU jistá práva, ovšem rovnocenná práva nebudou po kritickou dobu přiznána občanům EU ve třetí zemi. Jde o země, kde se mezinárodní dohoda nepovažuje za přímou součást vnitrostátního práva, ale je třeba, aby byla zvláštním aktem převzata do vnitřního práva daného státu, jestliže má být jeho součástí.¹⁴³

Podle SD má vnější smlouva přímý účinek, jestliže s ohledem na text, smysl a význam dohody obsahuje jasně a jednoznačně formulovaný závazek, jehož splnění či působení není závislé na vydání dalšího právního aktu.¹⁴⁴ Rozhodnutí orgánů vytvořených vnějšími smlouvami (např. rozhodnutí Rady přidružení) jsou rovněž součástí evropského práva. SD je také považuje za akty evropského práva, tedy za akty přijaté orgány EU.¹⁴⁵

V rozsudku *12/86 Demirel*¹⁴⁶ jsou podle Soudního dvora podmínky přímého účinku mezinárodní smlouvy naplněny, jestliže s ohledem na znění textu, smysl a význam samotné smlouvy obsahuje jasně a jednoznačně formulovaný závazek, jehož splnění nebo působení není závislé na vydání dalšího právního aktu. Pro vznik přímého účinku ustanovení mezinárodní smlouvy je nutné splnění jak obecných kritérií přímého účinku, tak dále musí být přímý účinek ustanovení slučitelný s cílem a povahou mezinárodní smlouvy. Totéž platí i o tzv. sekundárním vnějším právu, tedy o aktech přijatých orgány vytvořenými na základě takovýchto mezinárodních smluv (např. rozhodnutí Rady přidružení), jež Soudní dvůr také považuje za akty evropského práva přijaté orgány EU.¹⁴⁷

---

¹⁴³ SVOBODA, Pavel. *Ke vztahu mezinárodních závazků EU a jejich členských států* [online]. ipravnik.cz, 2. prosince 2002 [cit. 14. prosince 2010]. Dostupné na <http://www.ipravnik.cz/cz/clanky/pravo-evropske-a-mezinarodni/pd_1/art_3690/detail.aspx>.

¹⁴⁴ Rozsudek ze dne 5. února 1963, *Van Gend en Loos*, 26/62, Sb. rozh. s. 0001.

¹⁴⁵ SVOBODA, Pavel. *Ke vztahu mezinárodních závazků EU a jejich členských států* [online]. ipravnik.cz, 2. prosince 2002 [cit. 14. prosince 2010]. Dostupné na <http://www.ipravnik.cz/cz/clanky/pravo-evropske-a-mezinarodni/pd_1/art_3690/detail.aspx>.

¹⁴⁶ Rozsudek ze dne 30. září 1987, *Demirel*, 12/86, Sb. rozh. s. 03719.

¹⁴⁷ TICHÝ, Luboš a kol. *Evropské právo*. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2006, s. 301.

Soudní dvůr přiznal přímý účinek dohodám o přidružení, a to v rozsudku 87/75 *Bresciani*¹⁴⁸, dohodám o volném obchodu v rozsudku 104/81 *Kupferberg*¹⁴⁹ či dohodám o spolupráci v rozsudku C-162/96 *Racke*¹⁵⁰. Naopak z důvodu velké obecnosti textu v rozsudku C-469/93 *Chiquita Italia*¹⁵¹ Soud odmítl přímý účinek ustanovení Všeobecné dohody o clech a obchodu (dále též „GATT“). V rozsudku C-300 a 392/98 *Parfums Christian Dior*¹⁵² odmítl také přímý účinek ustanovení Světové obchodní organizace (dále též „WTO“).¹⁵³

Přestože formálně nebylo Společenství stranou Všeobecné dohody o clech a obchodu z roku 1947, jeho členství se vyvozovalo z pravomocí udělených členskými státy, jež se všechny staly stranami GATT¹⁵⁴ dříve, než se staly členy Společenství. SD se však k možnému přímému účinku této smlouvy postavil odmítavě, a to ve věci 21-24/72 *International Fruit*¹⁵⁵. Svůj postoj potvrdil také v následující judikatuře, když poukazoval především na přílišnou flexibilitu zkoumaných ustanovení, množství různých výjimek a možného odchylného postupu od stanovené normy.¹⁵⁶ Postoj Soudního dvora se nezměnil ani po vzniku WTO, kdy se Společenství stalo řádnou smluvní stranou.

---

¹⁴⁸ Rozsudek ze dne 5. února 1976, *Bresciani*, 87/75, Sb. rozh. s. 00129.

¹⁴⁹ Rozsudek ze dne 26. Října 1982, *Kupferberg*, 104/81, Sb. rozh. s. 003641.

¹⁵⁰ Rozsudek ze dne 16. června 1998, *Racke*, C-162/96, Sb. rozh. s. I-03655.

¹⁵¹ Rozsudek ze dne 12. prosince 1995, *Chiquita Italia*, C-469/93, Sb. rozh. s. I-04533.

¹⁵² Rozsudek ze dne 14. prosince 2000, *Parfums Christian Dior*, C-300 a 392/98, Sb. rozh. s. I-11307.

¹⁵³ OUTLÁ, Veronika a kol. *Právo Evropské unie*. 2. vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, s.r.o., 2008, s. 129.

¹⁵⁴ ROZEHNALOVÁ, Naděžda, TÝČ, Vladimír. *Vnější obchodní vztahy Evropské unie*. 1. vydání. Brno: Masarykova univerzita, 2006, s. 56.

¹⁵⁵ Rozsudek ze dne 12. prosince 1972, *International Fruit*, 21-24/72, Sb. rozh. s. 01219.

¹⁵⁶ SIMON, D. *Komunitární právní řád*. Praha: ASPI, 2005, s. 420.

4 Význam principu přímého účinku

Soudní dvůr odvozuje princip přímého účinku ze závazku loajality členských států, který vyplývá z čl. 4 odst. 3 SEU (bývalý čl. 10 SES) a zahrnuje povinnost konat i zdržet se činnosti ve prospěch dosažení cílů Evropské unie.¹⁵⁷ Tento závazek Soud nazývá v oblasti aplikace práva termínem „užitečnost evropského práva“ (franc. „l'effet utile“).

Princip přímého účinku je nezbytný pro správný jednotný a efektivní výklad a aplikaci evropského práva. Zároveň slouží jako protiváha k tendencím členských států upřednostňovat své vnitrostátní zájmy a nerespektovat plně své závazky plynoucí z evropského práva.¹⁵⁸ V tomto lze sledovat hlavní význam principu přímého účinku. Soud toto potvrdil již v rozhodnutí 26/62 *Van Gend en Loos*, v němž uvedl, že „bdělost jednotlivců, majících zájem na ochraně svých práv, vede k účinné kontrole, která se připojuje k té, kterou články 169 a 170 svěřují Komisi a členským státům“¹⁵⁹. Tím, že Soudní dvůr jednotlivcům umožnil, aby se podíleli na vynucování práva Evropské unie, vytváří tak jejich zjevný zájem na evropském integračním procesu.¹⁶⁰ V této souvislosti S. Weatherill pak hovoří o tzv. dvojí bdělosti. Jedná se o způsob ochrany práv, jež plynou z evropského práva v případě jeho porušení. Členský stát může být před Soudním dvorem žalován Komisí, nebo jiným členským státem dle postupů ustanovující čl. 258 SFEU (bývalý čl. 226 SES) a čl. 259 SFEU (bývalý čl. 227 SES). Druhou možností je pak řízení před národním soudem, v němž se jednotlivci dovolávají přímého účinku evropského práva, které členský stát porušil.¹⁶¹

Přestože Komise či členský stát mohou vystoupit proti členským státům porušující smluvní závazky, nelze tento postup považovat vždy za žádoucí, jak vynutit právo Evropské unie. Pokud by Komise jednala při každém porušení smlouvy či chybné implementaci směrnice, mohlo by dojít k jejímu přehlcení.¹⁶²

---

¹⁵⁷ RAITIO, Juha. *The Principle of Legal Certainty in EC Law*. Dordrecht: Kluwer Academic Publishers, 2003, s. 117-118.

Článek 10 SES: „Členské státy učiní veškerá vhodná obecná i zvláštní opatření zaručující plnění závazků, které vyplývají z této smlouvy nebo jsou důsledkem činnosti orgánů Společenství. Usnadňují mu plnění jeho úkolů. Zdrží se jakýchkoli opatření, jež by mohla ohrozit uskutečnění cílů této smlouvy.“

¹⁵⁸ STEINER, Josephine. (eds.). *Textbook on EC Law*. Eighth edition. Oxford: Oxford University Press, 2003, s. 123.

¹⁵⁹ Rozsudek ze dne 5. února 1963, *Van Gend en Loos*, 26/62, Sb. rozh. s. 00001.

¹⁶⁰ DOUGLAS-SCOTT, Sionaidh. *Constitutional Law of the European Union*. New York: Longman, 2002, s. 292.

¹⁶¹ Blíže viz WEATHERILL, Stephen. *Cases and Materials on EU Law*. Sixth edition Oxford: Oxford University Press, 2003, s. 109-140.

¹⁶² DOUGLAS-SCOTT, Sionaidh. *Constitutional Law of the European Union*. New York: Longman, 2002, s. 291.

Zapojením jednotlivců a národních soudů do procesu prosazování práva Evropské unie tak byla zajištěna jednotná a efektivní aplikace evropského práva v národních právních systémech.

5 Závěr

Přímý účinek evropského práva je jedním z principů, jímž se vymezuje postavení evropského práva ve vnitrostátních právních řádech jednotlivých členských států. Právní akty požívající princip přímého účinku přímo zakládají jednotlivcům práva a povinnosti, která jsou vynutitelná před vnitrostátními soudy členských států. Definice principu přímého účinku není stanovena ve zřizovacích smlouvách, ale je vyvozena a formulována Soudním dvorem v příslušných rozhodnutích. Soud vyvodil existenci přímého účinku z účelu Smlouvy, neboť byl názoru, že bez jejich existence by systém evropského práva nebylo možné vytvořit.¹⁶³

Princip přímého účinku prošel v rozhodovací praxi Soudního dvora postupným vývojem. Teoretické jádro principu přímého účinku ustanovení práva Evropské unie je obsaženo v rozhodnutí Soudního dvora ve věci *26/62 Van Gend en Loos*¹⁶⁴. Toto rozhodnutí je považováno za základ doktríny přímého účinku. Mezi další významné rozsudky této problematiky jistě patří rozsudek *9/70 Grad*¹⁶⁵, ve kterém Soudní dvůr prohlásil, že nařízení, jež jsou přímo použitelná, mohou ze své podstaty nabývat přímého účinku. To však nevyklučuje, že by ostatní právní akty vyjmenované v čl. 288 SFEU takové účinky mít nemohly. Soudní dvůr v daném rozsudku přiznává přímý účinek nařízením, rozhodnutím a naznačuje jej i u směrnic. Rozsudek *9/70 Grad*¹⁶⁶ tak představuje jakýsi podklad pro další rozvoj přímého účinku na ustanovení směrnic. V následujícím rozsudku ve věci *41/74 Van Duyn*¹⁶⁷ Soudní dvůr již rozšiřuje princip přímého účinku i na ustanovení směrnic. Přímý účinek mohou mít i některá ustanovení mezinárodních smluv. Podmínky pak Soudní dvůr stanovil v rozsudku *12/86 Demirel*¹⁶⁸.

K nejproblematictější otázce nepochybně patří horizontální přímý účinek směrnic. Jak již bylo zmíněno výše, směrnice nemohou nabývat přímého účinku horizontálního, tzn., že jednotlivci se nemohou dovolávat ustanovení směrnic vůči jiným jednotlivcům. Soudní dvůr nakonec rozhodl, i když by sám pravděpodobně účinky směrnic tímto směrem dále rád posílil, že v zájmu zachování jednotného výkladu evropského práva v členských státech

---

¹⁶³ WEATHERILL, Stephen. *Cases and Materials on EU Law*. Sixth edition Oxford: Oxford University Press, 2003, s. 99.

¹⁶⁴ Rozsudek ze dne 5. února 1963, *Van Gend en Loos*, 26/62, Sb. rozh. s. 00001.

¹⁶⁵ Rozsudek ze dne 6. října 1970, *Grad*, 9/70, Sb. rozh. s. 00825.

¹⁶⁶ Rozsudek ze dne 6. října 1970, *Grad*, 9/70, Sb. rozh. s. 00825.

¹⁶⁷ Rozsudek ze dne 4. prosince 1974, *Van Duyn*, 41/74, Sb. rozh. s. 01337.

¹⁶⁸ Rozsudek ze dne 30. září 1987, *Demirel*, 12/86, Sb. rozh. s. 03719.

využije možnosti odmítnutí horizontálního přímého účinku směrnic.¹⁶⁹ Zákaz horizontálního přímého účinku směrnic, umožňující jednotlivcům dovolávat se ustanovení směrnic vůči jiným jednotlivcům, judikoval Soudní dvůr v rozsudku *152/84 Marshall*.

V úvodu diplomové práce si autorka stanovila hypotézu týkající se otázky koherentnosti Soudního dvora ve stanovování podmínek pro přiznání principu přímého účinku. Soudní dvůr v rozsudku *Van Gend en Loos*¹⁷⁰ ustanovil formuli, která stanovuje společná či obecná kritéria nezbytná pro přiznání přímého účinku. Podmínky, které Soudní dvůr stanovil, se však liší v závislosti na tom, zda se jedná o přímý účinek ustanovení primárního práva, sekundární právní akty nebo mezinárodní smlouvy, jejichž jednou ze smluvních stran je Evropská unie. Jednotlivé podmínky pro přiznání principu přímého účinku pak postupně konkretizoval ve svých rozhodnutích.

Soudní dvůr však svým rozhodnutím není vázán absolutně. To znamená, že danou problematiku postupem času může přehodnotit. Samozřejmě, že právo i názory Soudu se v čase mění a přizpůsobuje se vývoji společnosti, a tak nepochybně i princip přímého účinku může být dále zpřesňován a přizpůsobován budoucímu vývoji evropského práva. Pokud jde o respektování principu přímého účinku evropského práva, lze říci, že dnes je jednotlivými členskými státy všeobecně uznán.

---

¹⁶⁹ CRAIG, Paul, BÚRCA de, Grainne. *EU Law: Text, cases and materials*. Fourth edition. Oxford: Oxford University Press, 2008, s. 171.

¹⁷⁰ Rozsudek ze dne 5. února 1963, *Van Gend en Loos*, 26/62, Sb. rozh. s. 00001.

6 Seznam použitých zdrojů

6.1 Literatura

1. BERMANN, George, A. (eds.). *Cases and Materials on European Union Law*. Second edition. St. Paul: West Group, 2002. 1434 s.
2. CRAIG, Paul, BÚRCA de, Grainne. *EU Law: Text, cases and materials*. Fourth edition. Oxford: Oxford University Press, 2008. 1148 s.
3. DOUGLAS-SCOTT, Sionaidh. *Constitutional Law of the European Union*. Harlow: Longman, 2002. 553 s.
4. HARTLEY, Trevor C. *The foundations of European Community law: an introduction to the constitutional and administrative law of the European community*. Fifth edition. Oxford: Oxford University Press, 2003. 493 s.
5. KRÁL, Richard. *Zásady aplikace komunitárního práva národními soudy*. Praha: C. H. Beck, 2003. 101 s.
6. OUTLÁ, Veronika a kol. *Právo Evropské unie*. 2. vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, s.r.o., 2008. 387 s.
7. OUTLÁ, Veronika, HAMERNÍK, Pavel, BAMBAS, Jan. *Judikatura Evropského soudního dvora*. 1. vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, s.r.o., 2005. 341 s.
8. PÍTROVÁ, Lenka, POMAHAČ, Richard. *Průvodce judikaturou Evropského soudního dvora*. 1. díl, Praha: Linde, 2000. 359 s.
9. PÍTROVÁ, Lenka, POMAHAČ, Richard. *Průvodce judikaturou Evropského soudního dvora*. 2. díl, Praha: Linde, 2001. 348 s.

10. RAITIO, Juha. *The Principle of Legal Certainty in EC Law*. Dordrecht: Kluwer Academic Publishers, 2003. 398 s.
11. ROZEHNALOVÁ, Naděžda, TÝČ, Vladimír. *Vnější obchodní vztahy Evropské unie*. 1. vydání. Brno: Masarykova univerzita, 2006. 207 s.
12. SIMON, Denys. *Komunitární právní řád*. Praha: ASPI, a.s., 2005. 818 s.
13. STEINER, Josephine. (eds.). *Textbook on EC Law*. Eighth edition. Oxford: Oxford University Press, 2003. 690 s.
14. SVOBODA Pavel. *Právo vnějších vztahů Evropské unie*. Linde: Praha, 1999. 266 s.
15. SVOBODA, Pavel. *Úvod do evropského práva*. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2010. 304 s.
16. ŠIŠKOVÁ, Naděžda, STEHLÍK, Václav. *Evropské právo I.: Ústavní základy Evropské unie*. Praha: Linde, 2007. 310 s.
17. ŠLOSARČÍK, Ivo. *Právní rámec evropské integrace*. Praha: Europeum, 2003. 185 s.
18. TICHÝ, Luboš a kol. *Evropské právo*. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2006. 879 s.
19. TILLOTSON, John. Community-based rights and remedies for private parties in national courts. *Ročenka evropského práva*, 1995. 218 s.
20. TÝČ, Vladimír. *Základy práva Evropské unie pro ekonomy*. 5. vydání. Praha: Linde Praha, a.s., 2006. 287 s.
21. VĚRNÝ, Arsen, DAUSES, Manfred A. *Evropské právo se zaměřením na rozhodovací praxi Evropského soudního dvora*. Praha: Ústav mezinárodních vztahů, 1998. 447 s.
22. WEATHERILL, Stephen. *Cases and Materials on EU Law*. Sixth edition Oxford: Oxford University Press, 2003. 723 s.

6.2 Odborné články

1. DASHWOOD, Alan. The Principle of Direct Effect in European Community Law. *Journal of Common Market Studies*, 1977, Vol. 16, No. 3.
2. KRÁL, Richard,. Ke kategorizaci směrnic. *EMP*, 2001, č. 3.
3. KRÁL, Richard. K následkům nepřijetí prováděcích opatření k nařízení ES. *EMP*, 2002, č. 1-2.
4. KRÁL, Richard. K transpozici a implementaci směrnic v ES a v ČR. *Právník*, 2000-2, č. 8.
5. KRÁL, Richard. Přímý účinek směrnic ES a jeho současné meze. *Jurisprudence*, 2007, č. 6.
6. KSHATRIYA, S. Zavádění směrnic ES v nedávné judikatuře Evropského soudního dvora. *EMP*, 1992, č. 1.
7. SVOBODA, Pavel. Horizontální bezprostřední účinek směrnice ES. *Právník*, 1995, č. 7.
8. SVOBODA, Pavel. *Ke vztahu mezinárodních závazků EU a jejích členských států* [online]. *ipravnik.cz*, 2. prosince 2002 [cit. 14. prosince 2010]. Dostupné na <http://www.ipravnik.cz/cz/clanky/pravo-evropske-a-mezinarodni/pd_1/art_3690/detail.aspx>.
9. TÝČ, Vladimír. K aplikaci sekundárního práva ES v členských státech. *EMP*, 1999, č. 4.
10. TÝČ, Vladimír. Zásady pro aplikaci práva ES v členských státech. *EMP*, 1999, č. 1-2.

11. WEILER, Joseph H. H. A Quiet Revolution. The European Court of Justice and Its Interlocutors. *Comparative Political Studies*, 1994, Vol. 26, No. 4.

6.3 Judikatura Soudního dvora

1. Rozsudek ze dne 6. dubna 1962, *Bosch*, 13/61, Sb. rozh. s. 00045.
2. Rozsudek ze dne 5. února 1963, *Van Gend en Loos*, 26/62, Sb. rozh. s. 00001.
3. Rozsudek ze dne 15. července 1964, *Costa v ENEL*, 6/64, Sb. rozh. s. 01141.
4. Rozsudek ze dne 16. června 1966, *Lütticke*, 57/65, Sb. rozh. s. 00293.
5. Rozsudek ze dne 6. října 1970, *Grad*, 9/70, Sb. rozh. s. 00825.
6. Rozsudek ze dne 12. prosince 1972, *International Fruit*, 21-24/72, Sb. rozh. s. 01219.
7. Rozsudek ze dne 7. února 1973, *Komise v. Itálie*, 39/72, Sb. rozh. s. 00101.
8. Rozsudek ze dne 10. října 1973, *Variola*, 34/73, Sb. rozh. s. 00981.
9. Rozsudek ze dne 21. června 1974, *Reyners*, 2/74, Sb. rozh. s. 00631.
10. Rozsudek ze dne 3. prosince 1974, *Van Binsbergen*, 33/74, Sb. rozh. s. 01299.
11. Rozsudek ze dne 4. prosince 1974, *Van Duyn*, 41/74, Sb. rozh. s. 01337.
12. Rozsudek ze dne 5. února 1976, *Bresciani*, 87/75, Sb. rozh. s. 00129.
13. Rozsudek ze dne 8. dubna 1976, *Defrenne*, 43/75, Sb. rozh. s. 00455.
14. Rozsudek ze dne 9. března 1978, *Simmethal*, 106/77, Sb. rozh. s. 00629.

15. Rozsudek ze dne 29. Listopadu 1978, *Pigs Marketing Board*, 83/78, Sb. rozh. s. 02347.
16. Rozsudek ze dne 5. dubna 1979, *Ratti*, 148/78, Sb. rozh. s. 01629.
17. Rozsudek ze dne 26. Října 1982, *Kupferberg*, 104/81, Sb. rozh. s. 003641.
18. Rozsudek ze dne 26. února 1986, *Marshall*, 152/84, Sb. rozh. s. 00723.
19. Rozsudek ze dne 30. září 1987, *Demirel*, 12/86, Sb. rozh. s. 03719.
20. Rozsudek ze dne 12. července 1990, *Foster*, C-188/89, Sb. rozh.s. I-03313.
21. Rozsudek ze dne 14. července 1994, *Dori*, C-91/92, Sb. rozh. s. I-03325.
22. Rozsudek ze dne 12. prosince 1995, *Chiquita Italia*, C-469/93, Sb. rozh. s. I-04533.
23. Rozsudek ze dne 13. března 1997, *Komise v. Francie*, C-197/96, Sb. rozh. s. 01489.
24. Rozsudek ze dne 16. června 1998, *Racke*, C-162/96, Sb. rozh. s. I-03655.
25. Rozsudek ze dne 14. prosince 2000, *Parfums Christian Dior*, C-300 a 392/98, Sb. rozh. s. I-11307.
26. Rozsudek ze dne 7. ledna 2004, *Wells*, C-201/02, Sb. rozh. s. I-00723.
27. Rozsudek ze dne 5. října 2004, C-397-403/01, *Pfeiffer*, Sb. rozh. s. I-08835.

6.4 Primární prameny

1. Smlouva o Evropské unii. Úř. věst. C 83, 30. března 2010.

2. Smlouva o Evropském společenství. Úř. věst. C 325, 24. prosince 2002.
3. Smlouva o fungování Evropské unie. Úř. věst. C 83, 30. března 2010.

7 Abstrakt

Přímý účinek evropského práva je jedním z principů, jímž se vymezuje postavení evropského práva ve vnitrostátních právních řádech jednotlivých členských států. Princip přímého účinku není stanoven ve zřizovacích smlouvách, ale je vyvozen a formulován Soudním dvorem v příslušných rozhodnutích. Soudní dvůr formuloval daný princip k zacelení mezer primárního práva Evropské unie.

Teoretické jádro principu přímého účinku práva Evropské unie v členských státech je obsaženo v rozhodnutí Soudního dvora ve věci Van Gend en Loos. Toto rozhodnutí je považováno za základ doktríny přímého účinku. Právní akty požívající princip přímého účinku přímo zakládají jednotlivcům práva a povinnosti, která jsou vynutitelná před vnitrostátními soudy členských států.

Podmínky, které Soudní dvůr stanovil, se však liší v závislosti na tom, zda se jedná o přímý účinek ustanovení primárního práva, sekundární právní akty nebo mezinárodní smlouvy, jejichž jednou ze smluvních stran je Evropská unie. Jednotlivé podmínky pro přiznání principu přímého účinku pak postupně judikoval ve svých rozhodnutích. Za základ lze považovat Van Gend en Loos formuli, která stanovuje obecná kritéria nezbytná pro vznik přímého účinku.

Soudní dvůr svým rozhodnutím není vázán absolutně. To znamená, že danou problematiku postupem času může přehodnotit jinak. Samozřejmě, že právo i názory Soudu se v čase mění a přizpůsobuje se vývoji společnosti a tak nepochybně i princip přímého účinku může být dále zpřesňován a přizpůsobován budoucímu vývoji evropského práva. Lze říci, že dnes je princip přímého účinku jednotlivými členskými státy všeobecně uznán.

8 Abstract

The direct effect of European law is one of the principles which defines the status of European law in national legal systems of the member states. The principle of direct effect is not specified in the founding treaties but is deduced and formulated by the Court in the relevant decisions. The Court formulated the principle to close up the gaps of the primary law of the European Union.

The theoretical core principle of direct effect of EU law in member states is included in the decision of the Court in the *Van Gend en Loos* case. This decision is considered the cornerstone doctrine of direct effect. Acts enjoying the principle of direct effect directly constitute rights and obligations of individuals, enforceable before national courts.

The conditions which the Court specified, however, vary depending on whether it is a direct effect of provisions of primary law, secondary legal acts or international agreements to which one of the contracting parties is the European Union. Each condition for granting the principle of direct effect was gradually determined in the decisions of the Court. *Van Gend en Loos* formula is considered to be the basis setting out general criteria necessary for the emergence of direct effect.

The Court is not absolutely bound by its decisions. This means that the issue can be revised over time. Of course, the law and the Court opinions have changed over time and adapt to the evolution of society as well as, undoubtedly, the principle of direct effect may be further refined and adapted to the future development of European law.

Seznam klíčových slov

Přímý účinek

Evropské právo

Primární právo

Sekundární právo

Nařízení

Směrnice

Rozhodnutí

Mezinárodní smlouvy

Přímá použitelnost

Princip přímého účinku

Evropská unie

Právo EU

Přímá aplikovatelnost

Bezprostřední účinek

Horizontální přímý účinek

Vertikální přímý účinek

Zásada estoppel

L'effet utile

Self-executing účinek

Supranacionální povaha

Acquis communautaire

Transpozice

Implementace

Transpoziční lhůta

Soudní dvůr

Keyword catalogue

Direct effect

European law

Primary law

Secondary law

Regulations

Directives

Decisions

International agreements

Direct applicability

The principle of direct effect

European union

Eu law

Direct applicability

Direct Effect

Horizontal direct effect

Vertical direct effect

Principle estoppel

L'effet utile

Self-executing effect

Supranational character

Acquis communautaire

Transposition

Implementation

The transposition deadline

The eu court of justice